

Saija Rahunen ja Satu Järvenpää

LIIKKUVAN RESURSSIKESKUKSEN
PERUSTAMISSUUNNITELMA

Vanhustyön koulutusohjelma

Geronomi AMK

2014

LIKKUVAN RESURSSIKESKUKSEN PERUSTAMISSUUNNITELMA

Järvenpää, Satu ja Rahunen, Saija
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Vanhustyön koulutusohjelma
Marraskuu 2014
Ohjaaja: Kankaanranta, Päivi
Sivumäärä: 57
Liitteitä: 4

Asiasanat: resurssikeskus, yhteisöllisyys, sosiokulttuurinen vanhustyö, kaksisuuntaisuus, osallisuus

Tämän projektiluonteisen opinnäytetyön tarkoituksena oli laatia Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelma Turkuun. Opinnäytetyö tehtiin Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamalle Avoimet Ovet -hankkeelle. Hankkeen pääorganisoijana on Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry. Opinnäytetyön tavoitteena oli antaa työväline hankkeelle ja tukea turkulaisten kotona asuvien ikäihmisten yhteisöllisyyttä. Tarkoituksena oli tehdä suunnitelma, joka vastaa nykypäivän vanhustyön haasteisiin.

Teoriaosuudessa käsiteltiin Avoimet Ovet -hankkeen hankesuunnitelman lisäksi sosiokulttuurista vanhustyötä sekä ennaltaehkäisevää vanhustyötä ohjaavia normeja. Lisäksi siinä selvitettiin resurssikeskus sekä yhteisöllisyys -käsitteet.

Opinnäytetyössä kartoitettiin eri toimijoiden ajatuksia siitä, millainen Turun Liikkuva resurssikeskus voisi olla. Avoimet Ovet -hankkeen yhteistyötahojen kanssa käydyistä keskusteluista koostettiin yhteenveto. Helsingin diakonissalaitoksen etsivän vanhustyön mallista saatiin myös ideoita. Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelma laadittiin teoriaosuuden ja edellä mainittujen selvitysten perusteella. Opinnäytetyö rajattiin koskemaan Liikkuvan resurssikeskuksen suunnitelman laatimista.

Opinnäytetyössä laadittiin Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelma Turkuun. Suunnitelma toimitettiin Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:lle. Liikkuva resurssikeskus suunniteltiin toimimaan kaksisuuntaisesti. Se tulee viemään ikäihmisille tietoa Turun kaupungilla olevista tapahtumista ja ryhmistä. Sieltä saa myös tietoa vapaaehtoistoimintaa järjestävistä tahoista, joiden kautta ikäihminen voi pyytää niin sanottua saattaja-apua toimintaan osallistuakseen. Toisaalta Liikkuva resurssikeskus tulee huomioimaan ikäihmisten omat toiveet ja tarpeet. Näitä toiveita viedään tiedoksi vanhustyön toimijoille. Liikkuva resurssikeskus liikkuu siellä, missä ikäihmisiä on, ja pyrkii löytämään erityisesti syrjäytymisuhan alla olevat ikäihmiset.

Avoimet Ovet -hanke ottaa pienimuotoisesti Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelman käyttöönsä vuoden 2015 aikana. Opinnäytetyössä todettiin Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelman olevan tarpeellinen. Suunnitelma tukee kotona asuvien ikäihmisten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä ja näin vastaa nykypäivän vanhustyön haasteisiin.

THE PLAN FOR ESTABLISHING A MOBILE RESOURCE CENTER

Järvenpää, Satu ja Rahunen, Saija
Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Elderly Care
November 2014
Supervisor: Kankaanranta, Päivi
Number of pages: 57
Appendices: 4

Keywords: a resource center, sense of community, socio-cultural elderly care, a two-way process, involvement

The purpose of this thesis was to draw up the establishing plan for a mobile resource center in Turku. The thesis was written for the Avoimet Ovet project which was funded by the Raha-automaattiyhdistys. The main organizer of the project was Turun Lähimmäispalveluyhdistys. The aim of this thesis was to provide the project with a tool and give support to the sense of community of the elderly living at home. The intention was to draw up a plan that comes up with the challenges of present-day social work with the elderly.

Besides the project plan for the Avoimet Ovet project the theoretical part dealt with socio-cultural work with the elderly and the standards that supervise the precautionary work with senior citizens. The theoretical part also cleared up the concepts of resource center and the sense of community.

Varied actors were interviewed for the ideas on the Mobile Resource Center in Turku. A summary was compiled based on the discussions with the partners in the Avoimet Ovet project. The scheme for monitoring work with the elderly used in The Helsinki Deaconess Institute also had an impact. The establishing plan was drawn up based on the theoretical part and the accounts mentioned above. The thesis was focused only on the establishing plan of the Mobile Resource Center. The establishing plan for the Mobile Resource Center was delivered to Turun Lähimmäispalveluyhdistys.

The Mobile Resource Center was planned to work as a two-way process. It would deliver senior citizens information on the events and groups organized in the city of Turku. It would also give information on the actors that organize voluntary activities. On the other hand, the Mobile Resource Center would take senior citizens' own wishes and needs into account. These wishes would be forwarded to the varied actors in the field of elderly care. The Mobile Resource Center would go to places where the elderly go and it would especially try to find those people who are about to be marginalized.

It became clear in this thesis that there is need for the establishing plan for the Mobile Resource Center and the Avoimet Ovet Project will take it into use in a small scale during the year 2015. The plan will support the sense of community and participation of the elderly living in their homes and this way it will face the challenges in the field of modern elderly care.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	LIIKKUVAN RESURSSIKESKUKSEN TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT	6
2.1	Avoimet Ovet -hanke	6
2.2	Sosiokulttuurinen viitekehys.....	12
2.3	Ennaltaehkäisevää vanhustyötä ohjaavat normit	16
2.4	Yhteisöllisyys.....	18
2.5	Resurssikeskus	20
3	PROJEKTIN SUUNNITTELU	23
3.1	Projektin vaiheet yleisesti	23
3.2	Tehtävät ja aikataulu	27
3.3	Resurssit.....	29
3.4	Rajaus.....	30
3.5	Arviointi.....	32
4	PROJEKTIN TOTEUTUS	33
4.1	Lähtökohtien selvittäminen.....	33
4.2	Seniori-Vamos	35
4.3	Tapaamiset	37
4.4	Perustamissuunnitelman laadinta.....	41
5	TURUN LIIKKUVAN RESURSSIKESKUKSEN PERUSTAMISSUUNNITELMA	42
5.1	Liikkuvan resurssikeskuksen tarkoitus ja tavoitteet	42
5.2	Yhteistyöverkosto	44
5.3	Liikkuva resurssikeskus käytännössä	47
5.4	Arviointi.....	50
6	LOPUKSI	54
	LÄHTEET	56
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opiskelemme Satakunnan ammattikorkeakoulun vanhustyön koulutusohjelmassa. Haluamme tehdä sellaisen geronomiopintoihimme liittyvän opinnäytetyön, jonka koemme olevan ajankohtainen ja tarpeellinen kotona asuville ikääntyville. Uudessa vanhushuolulainissa, Turun hyvinvointitoimialan strategisessa sopimuksessa vuosille 2014–2016 sekä Sosiaali- ja terveysministeriön ikäihmisille suunnatussa laatusuosituksessa painotetaan ikäihmisten elämänlaadun turvaamista ja ennaltaehkäisevää vanhustyötä. Kotona asumista tuetaan edistämällä ikäihmisen osallisuutta. Mielestämme vanhustyön kehittäminen sekä uusien vanhustyön menetelmien luominen ovat onnistuneen Vanhushuolulain sekä Turun hyvinvointitoimialan strategian toteutumisen edellytyksiä.

Teemme opinnäytetyömme Avoimet Ovet -hankkeelle. Hanke on RAY:n rahoittama kolmevuotinen hanke, jonka pääorganisoijana on Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry (Kotikunnas). Hankkeessa ovat mukana myös Turun Ukkokoti ry (Palvelutalo Wilen) sekä Turun kaupunki (Ruusukorttelin ja Lehmusvalkaman hyvinvointikeskukset). Hankkeen päätavoitteena on tukea kotona asuvien ikäihmisten yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyys ei ole itsestään selvää kotona asuvien ikäihmisten kohdalla. Hanke on ”matka kohti resurssikeskusta”, kuten Avoimet Ovet -hankesuunnitelmassa kirjoitetaan. (Norokallio 2012.) Pohdimme Turun olevan niin suuri kaupunki, että resurssikeskuksen olisi hyvä olla siellä missä ikäihmisetkin. Teemme opinnäytetyöksemme Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelman, jonka Avoimet Ovet -hanke pyrkii ottamaan kokeiluluonteisesti käyttöön vuonna 2015.

Opinnäytetyömme on projektiluonteinen. Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelma tukee Avoimet Ovet -hankkeen tavoitteita. Se on myös toteutuessaan ennaltaehkäisevää vanhustyötä, jota vanhushuolulaki ja Turun hyvinvointitoimialan strategia sekä laatusuositus painottavat. Opinnäytetyömme yhteyshenkilö on Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:stä projektikoordinaattori Helena Norokallio.

2 LIIKKUVAN RESURSSIKESKUKSEN TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT

2.1 Avoimet Ovet -hanke

Tämä opinnäytetyö, Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelma, tehdään Avoimet Ovet -hankkeelle. Avoimet Ovet -hanke on Raha-automaattiyhdistyksen (RAY:n) rahoittama kolmevuotinen projekti. Hanke on alkanut maaliskuussa 2013 ja jatkuu joulukuulle 2015. Avoimet Ovet -hankkeen pääorganisoijana on Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry (Kotikunnas) ja kumppaneina ovat Turun Ukkokoti ry (Palvelutalo Wilen) sekä Turun kaupunki (Lehmusvalkaman ja Ruusukorttelin hyvinvointikeskukset). (Norokallio 2012.)

Avoimet Ovet -hankkeen päätarkoituksena on tukea turkulaisten kotona asuvien ikäihmisten yhteisöllisyyttä. Hanketta ohjaa projektisuunnitelma. Avoimet Ovet -hankkeen taustalla vaikuttaa humanistinen ihmiskäsitys ja projektisuunnitelmaa ohjaa sosiokulttuurinen näkökulma. Avoimet Ovet -hankkeen tarkoituksena on tukea yhteisöllisyyttä ennaltaehkäisevien toimintojen ja vapaaehtoistoiminnan yhteistyöllä. Pää tavoitteisiin sisältyy vapaaehtoistoiminnan kehittäminen niin, että virkeät ikäihmiset kohtaisivat erityistä tukea tarvitsevat ikäihmiset. Pyrkimyksenä on vapaaehtoisten ja vanhusten hyvän kohtaamisen mahdollistaminen ja tukeminen. (Norokallio 2012.)

Avoimet Ovet -hankkeen päätavoitteet ovat:

- Avata Turussa hankkeen tahojen paikoissa ovet kotona asuville vanhuksille, eläkeläisille ja vapaaehtoisille. Tavoitteena on luoda eläviä ikääntyneiden lähiyhteisöjä.
- Käynnistää Kotikunnaassa ja Wilenissä ennaltaehkäiseviä tavoitteellisia toimintoja. Tukea muissa keskuksissa jo olevia toimintoja. Luoda kotona asumisen tueksi tukiverkko ja vahvistaa kansalaistoimintaa.
- Levittää Kotikunnaan ja Turun Seudun TST (Työtä – Sosiaalisuutta – Terveysttä) ry:n vapaaehtoismallia vanhuskeskuksiin. Löytää mallista keino saada virkeitä ikäihmisiä keskusten toimintojen piiriin: eläkeikäisten, virkeiden vapaaehtoisten ja tukea tarvitsevien vanhusten kohtaaminen.

- Luoda ennaltaehkäisevien toimintojen ja vapaaehtoistoiminnan yhteinen malli yhdessä julkisen ja kolmannen sektorin kanssa.
- Kotikunnaasta muodostuu kansalaistoimintaa painottava resurssikeskus.

(Norokallio 2012.)

Avoimet Ovet -hankkeeseen on palkattu kaksi hanketyöntekijää. Hankkeessa työskentelee myös tuntikirjanpidolla projektikoordinaattori, jolla on päävastuu hankkeesta. Hän toimii 30 %:n työajalla Avoimet Ovet -hankkeessa. Hanketyöntekijöinä työskentelevät projektisuunnittelija sekä projektityöntekijä. (Norokallio 2012.) Projektisuunnittelijana toimii Satu Järvenpää, toinen tämän opinnäytetyön tekijöistä.

Vuoden 2013 aikana Avoimet Ovet -hankkeessa on selvitetty mm. Kotikunnaan lähi-alueella asuvien ikäihmisten toiveita ja ideoita toiminnasta. Vuoden 2013 aikana on myös koottu kokeeksi esitteitä, joissa on kerätty yksiin kansiin Turun alueella olevia kotona asuville ikäihmisille tarkoitettuja tapahtumia ja ryhmiä. Esitteissä on kaupungin ja eri yhdistysten järjestämiä tapahtumia. Myös uusia vapaaehtoisia on etsitty vuoden 2013 aikana. Turkuun saatiin Avoimet Ovet -hankkeen ja Vanhustyön keskusliiton kanssa yhteistyössä Ystäväpiiri-ohjaajien koulutus. Näitä tavoitteellisia, psykososiaalista tukea tarjoavia ryhmiä kokoontui eri puolilla kaupunkia vuoden 2013–2014 aikana.

Vuoden 2014 aikana on käynnistetty erilaisia toimintoja 2013 kerättyjen toiveiden pohjalta ja tehdään löytävää vanhustyötä. Pyritään löytämään hankkeessa mukana olevien vanhuskeskusten ympäriltä ikäihmisiä mukaan toimintoihin. Myös vapaaehtoisia on etsitty ja koulutettu. Tavoitteena on rakentaa vapaaehtoistoiminnan mallia keskusten välille. Kehitetään vapaaehtoistoimintaa myös niin sanotun saattaja-avun kannalta. Jos kotona asuva ikäihminen ei uskalla yksin lähteä keskuksen tapahtumaan mukaan, yritetään löytää hänelle vapaaehtoinen saattajaksi tapahtumaan. Koulutetun ja turvallisen vapaaehtoisen kanssa toimintaan mukaan lähteminen on helpompaa. 2014 aikana kehitetään yhteistyötä ja pyritään motivoimaan keskusten henkilökuntaa kohtaamaan ja ottamaan vastaan uusia asiakkaita. Jatketaan yhteistyötä julkisen sektorin kanssa ja vahvistetaan yhteistyötä. Jatketaan Ystäväpiiri-toimintaa yksinäisille ikäihmisille Turussa. Jatketaan myös hankkeen aikana aloitettuja Green

Care -toimintaa mukailevia ryhmiä. Näihin Luonnonläheiset (kädentaito-, puutarha- ja eläinystävät) -ryhmiin on haettu vapaaehtoisia ja heille on järjestetty koulutusta yhteistyössä Vihreä veräjä – hyvinvointia luonnosta -hankkeen kanssa. Ryhmät on aloitettu vapaaehtoisten ohjaamina ja nyt etsitään ryhmiin lisää osallistujia Kotikunnan lähialueen kotona asuvista asukkaista. 2014 aikana pyritään kehittämään 2013 kokeilussa ollutta Menovinkit-esitettä (Menovinkit-esite 3/2014) ja pyritään samaan esite pysyväksi Turkuun.

Avoimet Ovet -hankkeen kohderyhmänä ovat kotona asuvat ikäihmiset. Erityisen kiinnostuksen kohteena ovat ikääntyneet, joiden toimijuus on heikentynyt, vaarassa heikentyä tai jotka ovat ehkä jo syrjäytyneet. Kohderyhmänä ovat yksinäiset ja erityistä tukea tarvitsevat kotona asuvat ikäihmiset, jotka saattaisivat jäädä muuten kotiin. Kohderyhmänä ovat myös nuoremmat ikääntyneet eli muun muassa kolmasikäiläiset, jotka kaipaavat uudenlaisia toimintoja. Nuoremmat ikääntyneet voivat hyötyä ennaltaehkäisevistä toiminnoista ja haluavat ehkä vapaaehtoisiksi. Kohderyhmänä voidaan nähdä myös vanhuskeskusten työntekijät ja asukkaat. Heille voidaan levittää uudenlaista näkökulmaa ja sosiokulttuurista vanhustyön ajatusta. Jos pohditaan vielä laajemmin asenteen ja arvomuutoksen kannalta, kohderyhmänä laajasti ajatellen on koko yhteiskunta. Menovinkit-esitteen kautta kohderyhmänä on Turun kaupungin koko ikääntynyt väestö. (Norokallio 2012.)

Koko hankkeen aikana Avoimet Ovet -hankkeen työntekijät pitävät mielessä, että hankerahoitus loppuu 2015 vuoden lopussa. Pyritään siihen, että toiminnat ja ryhmät jäisivät toimimaan keskuksiin. Keskukset ovat jatkossakin asukkaiden lisäksi avoinna myös kotona asuville ikäihmisille sekä omaisille. Kun ovet avataan kaikille, tapahtuu pysyvä muutos, jossa suljetusta paikasta keskukset muuttuvat eläviksi resurssikeskuksiksi. Keskukset voivat olla vapaaehtoisille olohuoneita, joissa he saavat muun muassa toteuttaa itseään ohjaamalla erilaisia ryhmiä ja saattamalla tukea tarvitsevia ryhmiin. Hankkeen aikana eläviä ikääntyneiden, ja vapaaehtoisten myötä kaikenikäistenkin, yhteisöjä muodostuu pysyviksi avoimiksi paikoiksi Turkuun. (Norokallio 2012.) Hankkeen aikana on kokeiltu Menovinkit-esitteen tekoa ja arvioidaan sen vaikuttavuutta. Järjestetään esitteelle jatkaja, jotta avoimet toiminnat olisivat ikäihmisten nähtävillä. Kaikki eivät käytä tietokonetta, ja paperiset esitteet ovat edel-

leen tarpeellisia. Kun yhteistyö julkisen ja kolmannen sektorin kanssa on hyvää ja tiedetään toisten toiminnoista, siitä hyötyvät ennen kaikkea ikäihmiset itse. Tehdään yhdessä oikeaan aikaan ja oikein kohdennettuja toimintoja.

Avoimet Ovet -hankkeen resursseja ovat työntekijöiden lisäksi hankkeen tahojen Kotikunnaan, Wilenin, Lehmusvalkaman ja Ruusukorttelin tilat, osaaminen, vapaaehtoiset, laitteet ja välineet. Resursseihin kuuluu myös hankkeen pääorganisoijan Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n johdon tuki. Resursseiksi voidaan katsoa myös jo olemassa olevat yhteistyötahot ja sitä kautta esimerkiksi heidän tilansa sekä osaamisensa. Käytössä on myös esim. Vapaaehtoisen vanhustyön kehittämistyöryhmän verkostot ja osaaminen. (Norokallio 2012.) Turun kaupungin melko uusi vapaaehtoistoiminnan koordinaattori kuuluu Avoimet Ovet -hankkeen ohjaustyöryhmään, ja hänen kanssaan tehdään aktiivista yhteistyötä. Hänen kauttaan hankkeella on myös käytössään hänen osaamistaan sekä tiedotusmahdollisuus kaupungin tahoille. Yhteistyötä tehdään myös Turun kaupungin kulttuurikoordinaattorin kanssa. Hänellä on laajat kontaktit kulttuuri- ja liikuntapuolen tahoihin. Kaikilla on samansuuntaiset tavoitteet, ja sitä kautta yhteistyö on luonnollista. Turun Seudun TST (Työtä – Sosiaalisuutta – Terveyttä) ry:n eläkeläiset ovat myös aktiivisessa yhteistyössä hankkeen kanssa. Resursseihin kuuluu myös Suomen punaisen ristin kanssa tehtävä yhteistyö vapaaehtoisten Kulttuuriystävien osalta. Kulttuuriystävien kanssa hanke on tehostanut yhteistyötä, koska siinä on valmista resurssia olemassa.

Avoimet Ovet -hankkeella ei ole kilpailuvaikutuksia, koska hankkeessa ei ole kysymyksessä palvelu tai tuote, jota voisi ostaa tai hankkia. Hankkeessa tiedotetaan kotona asuville ikäihmisille toimintoja ja ryhmiä ja siinä otetaan huomioon tasapuolinen ja laaja tiedotus sekä julkisen että yhdistyspuolen toiminnoista. Tiedotuksessa ei oteta mukaan palvelutuotantoa; sitä ei hankkeessa mainosteta. Hankkeen toiminta on erillistä ja suuntautuu kotona asuville ikäihmisille. Palvelutuotantoa ei kehitetä eikä myydä. Toiminnan tulee olla avointa ja läpinäkyvää. Hankkeen tyyppistä toimintaa ei ole ostettavissa. Vapaaehtoisia koulutetaan ja etsitään useiden toimijoiden yhteiseen käyttöön ja ennen kaikkea kotona asuvien ikäihmisten hyödyksi. Voidaan ajatella, että hankkeen kautta esimerkiksi vanhuskeskukset voivat saada myönteistä näky-

vyyttä. Tämä voi vaikuttaa toimijoiden muuhunkin toimintaan ja tunnettuuteen, mutta se ei ole tavoite. (Norokallio 2012.)

Avoimet Ovet -hankkeessa ei ole päällekkäisyyttä julkisen puolen kanssa, eikä hankkeessa tulla tekemään kotihoitoon liittyviä tai julkisen sektorin toiminnan piiriin kuuluvia tehtäviä. Kaikki toiminta tapahtuu yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Pyritään lisäämään yhdistysten ja kotihoidon välistä tiedotusta niin, että osataan yhdessä toimia kotona asuvien ikäihmisten parhaaksi. Pyritään käyttämään resurssit oikein ja tehokkaasti ja vältetään päällekkäisyyksiä. Tärkeää on huomioida, että vapaaehtoiset eivät tee ammattihenkilöstön tehtäviä. Avoimet Ovet -hankkeen keskeisiin toimintoihin kuuluu avoin kansalaistoiminta.

Mielestämme Avoimet Ovet -hankkeen tavoitteet ja päämäärät tukevat nykypäivän haasteita. Hankkeen toiminta on ikäihmistä kunnioittava. Hankkeen suunnitelmassa korostetaan ihmisen itsemääräämisoikeutta ja omaa tahtoa. Sitä tulee kunnioittaa läpi koko elämän. Kaikki ihmiset ovat samanarvoisia. On kehitettävä vapaaehtoistoimintaa siltä kannalta, että kaikki toiminnan pariin haluavat ihmiset saisivat mahdollisuuden osallistua toimintaan. Kaikilla tulisi olla tieto, mitä toimintoja on olemassa, ja mahdollisuus saada tarvittaessa ystävä saattamaan toimintaan mukaan. Avoimet Ovet -hankkeen toiminnat tukevat mielestämme kotona asuvien ikäihmisten laadukasta elämää. Haasteena hankkeella on sen laajat tavoitteet ja vain kaksi 100 %:n työaikaa tekevää työntekijää. Heidän lisäksi hankkeessa toimii jonkin verran projektikoordinaattori. On hyvä, että hankkeessa on laajat yhteistyöverkostot. Ei ole väliä, kuka tekee, vaan mitä tekee. Kaikkea ei tarvitse tehdä itse, vaan yhteistyötä vahvistaen ja yhdessä tehden ikäihmiset saavat tukea yhteisöllisyyteen myös kotona asuessaan.

Avoimet Ovet -hankkeen aikana on kokeiltu erilaisin keinoin löytävää vanhustyötä. Erilaisista Menovinkit-esitteiden toiminnoista on pyritty viemään tietoa sinne, missä ikäihmisiä liikkuu. Tietoa on viety jalkautumalla ikäihmisten pariin. Esitteitä on jaettu ja toiminnoista on kerrottu mm. torilla, kaduilla ja kaupoissa. Helpottamassa ohikulkijoiden huomion saamista on kokeiltu mm. Hali-Koira Viljo-Valdemarin läsnäoloa. Tätä uutta löytävää vanhustyön menetelmää on kokeiltu yhteistyössä koiraavusteisen työn ammattilaisen Maarit Haapasaaren ja hänen koiriensa kanssa. Koiran

avulla keskustelevan ilmapiirin luominen on ollut luontevaa. Ehkä koiran avulla on saatu sellaisiin ihmisiin keskusteluyhteys, joihin ilman koiraa ei olisi saatu. Myös musiikkia on hyödynnetty löytävässä vanhustyössä. Muusikon avulla on viety elämyksiä muun muassa palvelubusseihin ja samalla on jaettu Menovinkit-esitteiden tietoja matkustajille. Musiikki on saanut ihmiset kiinnostumaan meidän kertomasta asiasta. Tietoa erilaisista toiminnoista ovat välittäneet myös yhteistyöhön lähteneet torimyyjät, apteekit, parturit, kahvilat sekä esim. geropsykiatrisen poliklinikan ja vanhuspsykiatrian päiväsairaalan hoitajat sekä kaupunginsairaalan sosiaalityöntekijät. Esitteitä on jaettu myös muun muassa terveyskeskusten auloissa. Myös jotkut taksikuskit ovat ottaneet esitteen. Näin he voivat kertoa kotona asuville iäkkäille asiakkailleen, minne Turussa voisi esimerkiksi taksikorttia käyttäen mennä. Tiedotusta esitteen olemassaolosta on ollut muun muassa lehdissäkin. Erilaisissa keskusteluissa ikäihmisten kanssa on tullut esille se, että paperinen esite koetaan tärkeäksi. Jalkautumisissa on koettu tärkeitä ja herkkiä kohtaamisia. Osa ikäihmisistä ei ole tiennyt ennen esimerkiksi vapaaehtoisen saattaja-avun olemassaolosta. Eräskin muistisairautta sairastavan miehen puoliso otti esitteen kyynel silmässä vastaan. Hän kertoi, ettei pääse kotoaan kuin pikaiselle kauppareissulle taksin kanssa. Muuhun ei uskalla mennä, koska hän ei voi jättää miestänsä yksin yhtään pidemmäksi aikaa. Kun hän kuuli Turussa olevan myös muistiystäviä, puoliso oli tiedosta herkistyneen kiitollinen. Hän otti esitteen vastaan ja sanoi katsovansa, uskaltaisikohan lähteä tällaisen tuen avulla johonkin esitteessä olevaan tapahtumaan mukaan. Tiedon lisäämistä selvästi tarvitaan. Tuntuu siltä, että paperisista sekä sähköisistä esitteistä on hyötyä. Yhteistyön avulla tietoa ikäihmisille on saatu entistä paremmin. Yhteistyö eri yhdistysten ja järjestöjen kanssa on Turussa jo ennestäänkin hyvää, ja nyt esitteen avulla saadaan yhteistä tiedotusta kehitettyä.

Tiedottamisessa on tullut esille ikäihmisten aidon kohtaamisen tärkeys. Ei riitä, että tieto esimerkiksi erilaisista toiminnoista on tullut ikäihmiselle saakka. Tarvitaan myös rohkaisevaa henkilöä etsimään ikäihmisen kanssa juuri hänelle sopivaa toimintaa ja kertomaan tarvittaessa vapaaehtoisesta saattaja-apumahdollisuudesta. Opinnäytetyömme, Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelma, tukee Avoimet Ovet -hankkeen tavoitteellista työskentelyä. Liikkuvan resurssikeskuksen suunnitelmassa voimme ottaa huomioon sen, että tiedotus vietäisiin sinne, missä ikäihmisiä liikkuu.

Tiedon vieminen olisi hyvä olla suunnitelmallisempaa sekä siihen voisi sisällyttää myös muita elementtejä. Liikkuvan resurssikeskuksen suunnitelmassa tulee ottaa huomioon mahdollisimman kattavasti Avoimet Ovet -hankkeen tavoitteet ja taustalla vaikuttava sosiokulttuurinen viitekehys. Liikkuvan resurssikeskuksen suunnitelma tulee sopia Avoimet Ovet -hankkeen tavoitteisiin luontevasti ja niin, että siitä olisi mahdollisimman suuri hyöty mahdollisimman monelle kotona asuvalle ikäihmiselle.

2.2 Sosiokulttuurinen viitekehys

Sosiokulttuurisuus on yksi lähestymistapa vanhustyön kentällä. Käsite on laaja. Sosiokulttuurisuus on sosiaalista ja vuorovaikutuksellista toimintaa. Yksilön eletty yksilöllinen elämä ja sen suhde elettyyn kulttuuriin ja yhteiskunnalliseen tilanteeseen muodostavat monipuolisen kokonaisuuden. Yhteiskunnassa vallallaan olevat ikäkäsitykset vaikuttavat ikääntyneen elämään. (Hakonen 2008, 33–34.) Mielestämme nyky-yhteiskunnassa mediassa on puhuttu paljon ikärasismista. Jos ikääntynyt nähdään passiivisena toimijana, joka on yhteiskunnallisesti ajatellen rasite, voi se heijastua myös ikääntyneen itsetuntoon ja hänen käsitykseensä itsestään. Erityisesti vanhustyön ammattilaiset voisivat nostaa ikäihmisten arvostuksen esille ja pitää yhteiskunnallisessa keskustelussa huolta siitä, että ikäihmisten eletty elämä ja hänen elämäkokemuksensa tuomat voimavarat pysyisivät keskusteluissa mukana. Ikäihmiset tulisi nähdä yhteiskunnassa voimavaroina.

Sosiokulttuurisessa lähestymistavassa ymmärretään ikääntymistä ikäihmisen persoonallisten voimavarojen, kokemusten ja elettyjen paikkojen ja totuttujen tapojen kautta. Keskeistä on nähdä ikääntynyt aktiivisena toimijana. (Hakonen 2008, 33–34.) Sosiaalipedagogiikassa puhutaan myös innostavasta vanhuudesta. Sosiokulttuurisessa innostamisessa ikäihmisten tukemisessa toiminta ja aktiivisuus ovat keskeisessä roolissa. Onnelliseen vanhenemiseen sisältyvät aktiivisuus ja oman itsemääräämisoikeuden säilyminen. Innostamisen perusta on osallistuminen. Ikäihmisten omaa aloitteellisuutta ja vastuullisuutta tuetaan. Tämä on sosiokulttuurisen innostamisen ensimmäinen vaihe. Sen jälkeen sosiaalisia verkostoja vahvistetaan. Samalla rohkaistaan ikäihmisiä eri tavoin liittymään erilaisiin verkostoihin. Tavoitteena on, että jokainen

ihminen vastuullisesti pyrkisi rakentamaan omaa nykyisyytään ja tulevaisuuttaan sekä persoonallisesti että yhteisöllisesti. Sosiokulttuurisessa innostamisessa pyrkimys muuttaa asenteita on keskeistä. Innostaja herkistää, rohkaisee ja motivoi ikäihmisiä osallistumaan. Innostaja myös jakaa tietoa ja mahdollistaa osallistumisen. Rohkaisu kokemiseen ja kokemusten hyödyntämisessä avustaminen ovat innostavassa sosiokulttuurisessa vanhustyössä tärkeitä. On hienoa, jos mahdollinen passiivinen asenne muuttuisi aktiiviseksi. Innostaja auttaa ihmisiä kehittämään yhdessä yhteistä arkea. Innostamisen rakenteisiin kuuluu sekä pedagoginen, sosiaalinen että kulttuurinen ulottuvuus. Sosiokulttuurinen innostaminen on koettu hyväksi välineeksi jäsentää olemassa olevaa toiminnan kenttää. Innostaminen on levinnyt laajalle, ja yksi syy tähän on yhteiskunnan rakenteellinen muuttuminen. Muutokset ovat vahvistaneet kansalaisyhteiskuntaa. Tähän liittyvät suurten ikäluokkien eläköitymisestä käytävät keskustelut ja paineet uusien ajattelu- ja toimitapojen löytämiseen. Tarvitaan menetelmiä, joilla saadaan heräteltyä ihmisten tietoisuutta ja aktivoidaan heidät liikkeelle. Vuorovaikutusta ja sosiaalisia kontakteja on lisättävä. Näin saadaan luotua mahdollisuus sosiaalisille muutoksille. Ihmisten elämää tulee näin parannettua. (Kurki 2007, 69–75.)

Mielestämme vanhustyön ammattilaiset ovat tärkeässä asemassa tuomassa sosiokulttuurista asennetta esille työskennellessään omilla työpaikoillaan ja osallistuessaan yhteiskunnallisiin keskusteluihin. Pohdimme, että ikäihmisten parissa työskentelevien kannattaisi toimia erityisesti sosiokulttuurisina innostajina. Sosiokulttuurisuus on sosiaalisen kontekstin lisäksi toimintaan liittyvä käsite. Sosiaalisessa kokonaisuudessa tuotetaan ajattelu- ja toimintamalleja, arvioidaan ja muutetaan malleja. Yksilöllisiä ja yhteisöllisiä voimavaroja uudistetaan ja vahvistetaan toimintamallien kehittymisen myötä. Sosiokulttuurisuudessa on siis kyse myös sosiokulttuurisesta toiminnasta. (Hakonen 2008, 33–34.)

Sosiokulttuurisessa vanhustyössä tuetaan hyvän elämän edellytyksiä. Tämä tarkoittaa ikäihmisten omien elämänsuunnitelmien tukemista luomalla siihen mahdollisuudet. Tulee tarjota vaihtoehtoja ja mahdollistaa uusia valintoja. (Hakonen 2008, 33–34.) Olemme sitä mieltä, että vanhustyön ammattilaisten on pidettävä huolta riittävän monipuolisesta vapaa-ajan tarjonnasta, jossa on huomioitu tämän päivän ikääntynei-

den tarpeet ja toiveet. Ei voi kuitenkaan keskittyä vain oletettuihin toiveisiin vaan on aidosti kohdattava ikääntynyt. On kysyttävä sekä kuultava hänen omat toiveensa. Kunnalliset päättäjät tai vanhustyön ammattilaiset eivät voi tietää ikäihmisten elämänsuunnitelmia paremmin kuin ikääntyneet itse. Tästä syystä mielestämme sosiokulttuuriseen vanhustyöhön sisältyy erityisen vahvasti ikääntyneen oman äänen kuuleminen. Nykyisin osallisuutta on korostettu muun muassa perustamalla erilaisia asukasraateja ja asukasneuvostoja. Edellä mainitut kehitykset tukevat ikääntyneiden oman äänen kuulemistä. Sosiokulttuurisessa vanhustyössä on mielestämme myös pyrittävä kuulemaan ikääntyneiden haaveita. Näitä haaveita on huomioitava vanhustyössä, jotta ikäihmisen omia elämänsuunnitelmia voidaan tukea.

Ikääntymiseen liittyvien syrjäytymisriskien huomioiminen kuuluu myös sosiokulttuuriseen vanhustyöhön (Hakonen 2008, 34). Mielestämme kaikessa toiminnassa on huomioitava monipuolisuus. Virikkeellisestä toiminnasta ja palveluista tulisi olla vaihtoehtoja. Tämän lisäksi tulee huomioida myös saavutettavuuteen liittyvät asiat. Saavutettavuudessa on hyvä ottaa huomioon muun muassa taloudelliset, sosiaaliset, fyysiset ja psyykkiset asiat. Näiden puolien monipuolinen huomioiminen tukee kaikkien ikäihmisten mahdollisuutta osallistua toimintaan. Syrjäytymisriskien huomioimisessa tulee erityisesti huolehtia esimerkiksi syystä tai toisesta tukea tarvitsevien ikäihmisten mahdollisuus osallistua toimintaan. Heidän osallisuuttaan on sosiokulttuurisessa vanhustyössä erityisen hyvin tuettava. Saavutettavuuteen voi panostaa esimerkiksi tuomalla palvelu- ja kulttuuritarjonta ikäihmisen lähelle ja toisaalta varmistamalla riittävä koulutettujen vapaaehtoisten määrä. Vanhustyön ammattilaiset voivat edistää virkeiden ikäihmisten ja tukea tarvitsevien ikäihmisten kohtaamisia. Näin saadaan avustettua tukea tarvitsevat vapaaehtoisten turvin esimerkiksi kulttuurin pariin.

Sosiokulttuurisen vanhustyön toiminta määrittyy ikäihmisten omista voimavaroista. Voimavarat tulevat yksilön omasta elämästä, ja siihen vaikuttavat yksilölliset ja yhteisölliset prosessit. (Hakonen 2008, 33–34.) Kun sosiokulttuurista vanhustyötä tehdään pienissä ryhmissä, se tukee yhteisöllisyyttä. Kun ikääntynyt osallistuu itse kulttuurin tuottamiseen, tulee hän kulttuurisesti näkyväksi. Sosiokulttuurinen vanhustyö on sekä kuntouttavaa että ennaltaehkäisevää toimintaa. Ikääntyneet eivät ole vain

hoidettavia ja huollettavia; he ovat aktiivisia toimijoita. He ovat itse osallisina kulttuuriin ja myös kulttuurin tuottajia. Olennaista on löytää ikäihmisen oma luovuus taiteen keinoin. Ikäihmisillä on oikeus olla kulttuurisesti näkyviä. Sosiokulttuurisen vanhustyön menetelmiin kuuluvat kaikki luovat menetelmät, esimerkiksi kirjallisuus ja kirjoittaminen, tanssi, draama, sukupolvityö sekä muistelu. Taiteellinen lopputulos ei ole tärkeintä. Tekemisen ja luovuuden ilo vahvistaa identiteettiä ja toimintakykyä. Sosiokulttuurinen vanhustyö mahdollistaa sosiaaliset verkostot, antaa mahdollisuuden osallistua yhteisöllisyyteen ja tuo merkitystä elämään. Olennaista on löytää ikäihmisen omat voimavarat ja hyödyntää niitä. (Uittomäki 2006.)

Opetusministeriön julkaisussa Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014 (Liikanen 2010, 65–66) on koottu luettelo kulttuurin hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista. Luettelo on koottu alan usean kirjallisuus- ja tutkimusaineiston perusteella. Kulttuuri vaikuttaa hyvinvointiin ja terveyteen seuraavilla tavoilla:

- Kulttuuritoiminta lisää koettua hyvinvointia ja elämänlaatua.
- Sosiaalinen yhdessäolo, sosiaalinen pääoma lisääntyy kulttuurin myötä. Kulttuuri aktivoi kanssakäymiseen.
- Ihminen tuntee kuuluvansa johonkin itseään tukevaan yhteisöön.
- Ihminen tuntee saavuttavansa jotakin sekä hallitsevansa paremmin erilaisia tilanteita ja ympäristöä.
- Uusien kokemusten, kommunikoinnin, avoimuuden ja empatian tunteiden myötä itsetunto vahvistuu.
- Elinajan odotetta voi pidentää aktiivisella kulttuuriharrastamisella.
- Kulttuuriin osallistumisella on myönteisiä fysiologisia muutoksia stressitasossa, veranpaineessa ja hormonaalisissa tasoissa.
- Sosiokulttuurinen toiminta, kulttuuri ja taide vaikuttavat myönteisesti muisti- ja aivotoimintoihin.
- Kulttuurin myötä myös työhyvinvointi lisääntyy.

2.3 Ennaltaehkäisevää vanhustyötä ohjaavat normit

Vuonna 2013 heinäkuussa voimaan tulleessa vanhuspalvelulaissa painotetaan ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista. Laki parantaa ikääntyneen väestön mahdollisuutta vaikuttaa heitä koskevien päätösten valmisteluun ja heille suunnattujen palvelujen kehittämiseen kunnassa. Laissa on painotettu ikäihmisten kuulemista ja heidän omaa vaikuttamismahdollisuuttaan. (Vanhuspalvelulaki 1/2013, 1 §.) Liikkuvan resurssikeskuksen toiminta suunnitellaan niin, että se tukee lain käytännön toteutusta. Liikkuva resurssikeskus suunnitellaan toimimaan ikään kuin kaksisuuntaisesti. Tämä tarkoittaa, että samalla kun viedään tietoa kaupungissa olevista toiminnoista ikäihmisille, kerätään heidän toiveitaan ja tarpeitaan eri palveluntuottajille. Näin varmistetaan ikäihmisten oman äänen kuuleminen ja saadaan kehitettyä ikäihmisten omien toiveiden mukaista toimintaa ja varmistettua niiden saatavuus.

Sosiaali- ja terveysministeriön laatimassa ikäihmisiä koskevassa laatusuosituksessa painotetaan ikääntyneen väestön osallisuutta. Heille tulee antaa mahdollisuus osallistua heitä koskevien palvelujen suunnitteluun, myös silloin kun toimintakyky on heikentynyt. Osallisuus sisältää tunteen yhteenkuulumisesta. Käytännössä osallisuus tarkoittaa mahdollisuutta osallistua, toimia ja vaikuttaa yhteisössä. Osattomuus on vastakohta osallisuudelle. Osattomuusriskissä olevat ikäihmiset pitää tunnistaa ja heille pitää etsiä tukea. Tässä työssä kuntien on tehtävä yhteistyötä eri järjestöjen kanssa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 17.) Liikkuva resurssikeskus tarjoaa ikäihmisille mahdollisuuden vaikuttaa heitä koskevien palvelujen ja toimintojen kehittämiseen. Resurssikeskus voi tavoittaa myös ne ikäihmiset, joiden toimintakyky on alentunut ja joiden mielipiteet ja kehittämissuhteet jäisivät mahdollisesti muuten kuulematta.

Laki velvoittaa kuntaa tekemään yhteistyötä eri tahojen kanssa ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi (Vanhuspalvelulaki 2/2013, 4 §). Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelmassa tulee ottaa huomioon yhteistyö eri yhdistysten, järjestöjen ja kaupungin tahojen kanssa. Resurssikeskus voisi toimia ikään kuin siltana ikäihmisten ja palvelujen

tuottajien välillä. Laki velvoittaa kuntia huomioimaan suunnittelussaan kotona asuvien ikäihmisten tukemisen. Itsenäisen toimintakyvyn ylläpitämiseksi huomiota tulee kiinnittää ennaltaehkäisevien palvelujen kehittämiseen. (Vanhuspalvelulaki 2/2013, 5 §.) Mielestämme Liikkuvan resurssikeskuksen ajatus tukee ennaltaehkäisevän vanhuspalvelun toteutumista. Kaupungilla on paljon toimintaa ikäihmisille, ja Liikkuva resurssikeskus voi parantaa näistä toiminnoista tiedottamista ikäihmisille. Resurssikeskus toimii palveluntuottajan ja -käyttäjän välisen kynnyksen tasoittajana. Kynnys osallistua erilaisiin toimintoihin erityisesti aluksi voi olla hyvinkin korkea. Kynnystä alentamaan resurssikeskuksen kautta voi hankkia esimerkiksi vapaaehtoisen saattajaavun kyseistä toimintaa järjestäviltä tahoilta. Ystävöimintää on myös saatavilla, ja resurssikeskus voi auttaa tukea tarvitsevaa löytämään itselleen vapaaehtoisen ystävän.

Turun kaupungin Hyvinvointitoimialan strateginen sopimus vuosille 2014–2016 on vanhuspalvelulain mukainen, ja siinä on otettu huomioon Turun kaupungin ikärakenne ja palvelutarve. Turussa vanhustenhuollon suurin haaste on vanhusten lukumäärän nopea kasvu. Kesäkuussa 2013 yli 85-vuotiaita oli 4 846 henkilöä. Palvelujen piirissä yli 85-vuotiaista oli puolet. Palvelujen monipuolisuutta kehittämällä pystytään vastaamaan entistä paremmin 65–84-vuotiaiden asiakkaiden terveyden ja toimintakyvyn ylläpitämiseen. (Strateginen sopimus 2014–2016, 1.) Strategiassa painotetaan ehkäisevää vanhustyötä, joka tukee erityisesti kotona asuvien ikäihmisten toimintakyvyn säilymistä mahdollisimman pitkään. Yhteistyö järjestöjen, kolmannen sektorin ja muiden hallintokuntien kanssa vahvistavat itsenäistä selviytymistä ja täydentävät kaupungin tarjoamia palveluja. (Strateginen sopimus 2014–2016, 3.)

Laissa, laatusuosituksessa sekä strategiassa painotetaan ennaltaehkäisevää vanhustyötä, toimijoiden välistä yhteistyötä ja palveluiden kehittämistä. Liikkuva resurssikeskus tulee toimimaan edellä mainittujen asioiden pohjalta ja on vahvasti mukana kehittämässä ikäihmisille suunnattuja toimintoja. Se tulee olemaan ajankohtaisiin haasteisiin vastaava ja on tukemassa Turun kaupungin ennaltaehkäisevien vanhuspalveluiden toteutumista. Kaikissa toiminnoissa on otettava huomioon, että ikäihmiset eivät ole yhtenäinen ryhmä. Tällä hetkellä ikähaitari on 63–109 vuotta, ja ikäihmisistä suurin osa on hyväkuntoisia ja terveitä. Joukkoon mahtuu myös niitä, jotka

eivät pysty erilaisten rajoitteiden vuoksi osallistumaan toimintoihin ilman tukea. Toimintakyky ei saa muodostua hyvän elämän esteeksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 15.) Koemme, että juuri jalkautumalla ikäihmisten joukkoon ja toimimalla kaksisuuntaisesti resurssikeskus pystyy ottamaan huomioon ikäihmiset yksilöinä ja palvelemaan toiminnallaan myös sitä ryhmää, joka eri syistä johtuen ei pysty itsenäisesti osallistumaan olemassa oleviin toimintoihin.

Laatusuosituksessa kiinnitetään huomiota myös psykososiaalisen hyvinvoinnin vahvistamiseen. Suosituksessa painotetaan tiedottamisen ja neuvonnan tärkeyttä. Alueellisen tiedottamisen lisääminen ikäihmisille ja erilaisten yhteisöjen toimintaan kannustaminen ovat myös laatusuosituksessa esille nousevia asioita. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 28.) Liikkuvan resurssikeskuksen toiminta perustuu erityisesti tiedottamiseen Turun kaupungissa olevista, kotona asuville ikäihmisille suunnatuista palveluista ja kohdistuu alueille, missä ikäihmisiä liikkuu.

2.4 Yhteisöllisyys

Yhteisöön kuulumisen ei ole nykypäivänä itsestään selvä asia. Ihmisen on itse etsittävä, luotava ja pidettävä yllä yhteisöä. On olemassa sekä lyhyt- että pitkäkestoisia yhteisöjä. Elämänsä aikana ihminen kuuluu erilaisiin yhteisöihin, jotka ovat kestoltaan hyvin eripituisia. (Pessi & Seppänen 2011, 294.) Aloitamme yhteisöllisen elämän jo hyvin aikaisin elämänkaaren alkutaipaleella. Useat meistä käyvät lapsena päiväkodissa, joka on monelle se ensimmäinen kosketus kodin ulkopuoliseen yhteisöön. Tämän jälkeen tulevat koulu- ja työyhteisö. Eläkkeelle siirtymisen jälkeen moni jää ilman kodin ulkopuolista yhteisöä, ja silloin voi olla vaarana syrjäytyminen.

Nyky-yhteiskunnassa yhteisöllisyys-käsitteeseen törmää monissa eri tilanteissa. Se on koettu tärkeäksi asiaksi ihmisen hyvinvoinnille ja siihen ollaan myös valmiita panostamaan. Kaikilla ei ole perhettä, ja suku voi olla hyvin pieni, joten mukavaa ja turvallista yhteisöä on lähdettävä hakemaan kodin ulkopuolelta. Internetistä löytyy paljon erilaisia yhteisöjä, jotka on pääsääntöisesti suunnattu nuorille ja työssäkäyville. Erityisesti ikäihmiset jäävät helposti yhteisöjen ulkopuolelle.

Yhteisö antaa käsitteenä hyvin positiivisen vaikutuksen. Se on jotain mukavaa, kodikasta ja turvallista. Yhteisössä vallitsee ihmisten välillä keskinäinen luottamus. Sieltä haetaan sekä turvaa että vapautta. Koetaan, että on turvallista kuulua johonkin yhteisöön, jossa on tietyt rajat ja normit, mutta ihminen haluaa toisaalta myös vapautta valita itse. (Pessi & Seppänen 2011, 289.)

On hyvä pitää mielessä, että yhteisöllisyys ei aina välttämättä ole positiivinen asia, vaikka siitä usein kerrotaankin vain sen myönteisiä vaikutuksia. Se saattaa myös joidenkin henkilöiden kohdalla toimia ikään kuin esteenä, jolloin yksinäinen henkilö voi kokea olonsa vielä yksinäisemmäksi ja ulkopuoliseksi. Yhteisö voi olla tai siitä voi ajan saatossa tulla niin tiivis, että se sulkee pois heidän mielestään yhteisöön sopimattomat ihmiset. Tämä asia on hyvä ottaa huomioon Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelmaa laadittaessa ja toimintaa kehittäessä.

Yhteisöön kuulumisen vahvistaminen symbolisin merkein, kuten esimerkiksi korostamalla vaatetustyyliä, on vähentynyt, joten yhteisön ulkopuolisen henkilön on vaikeaa erottaa yhteisöjä tai niiden jäseniä. Yhteisö syntyy muista erottumalla. Rajanveto yhteisöön kuuluvien ja ulkopuolelle jäävien kesken tuo turvaa yhteisössä ja vahvistaa yhteisöllisyyttä. Yhteisöstä pois suljettavalle tai sieltä poistettavalle henkilölle kokemus voi olla rankka. Yhteisön ollessa tiivis se todennäköisemmin rankaisee jäseniään normien rikkomisesta. (Pessi & Seppänen, 2011, 295.) Romanikulttuuri on hyvä esimerkki yhteisöllisyydestä, johon synnyttään ja joka on hyvin tiivis. Romanit viestittävät vaatuksellaan kuuluvansa tiettyyn yhteisöön, ja heillä vallitsee yhteisössä tietyt normit, joita pitää noudattaa.

Suomalaisia pidetään useasti erakoitumiseen ja yksinäisyyteen taipuvaisina kansalaisina. Monet ovat kuitenkin pohjimmiltaan laumaeläimiä. Tapoja pitää yhteyttä toisiin ihmisiin sekä toteuttaa yhteisöllisiä tarpeita on hyvin erilaisia. Mikäli meillä ei ole yhteyksiä toisiin ihmisiin, oman inhimillisyytemme ylläpitäminen kärsii. (Heiskanen & Saaristo 2011, 32.) Tämä asia on hyvä muistaa, kun kohtaamme työssämme erilaisia ikäihmisiä. Yhteisölliset tarpeet ovat hyvin yksilöllisiä, ja niihin vaikuttavat menneisyys ja erityisesti aikaisemmat kokemukset yhteisöllisyydestä. Kolmatta ikää elävät ovat monet lähtöisin suurista perheistä ja tottuneet lapsesta alkaen elämään suu-

ressa ja tiiviissä perheyhteisössä. Maaseudulla oli myös kyläyhteisöjä, joissa yhteisöllisyys oli hyvinkin tiivistä.

Hyypä kirjoittaa kirjassaan Me-hengen mahti, että sosiaalinen pääoma on sama kuin yhteisöllisyys, jonka hän kirjassaan määrittelee aineettomaksi hyödykkeeksi. Sosiaalisen pääoman alustana voi toimia ihmisryhmä, yhteisö, kansa tai kansoja leimaava yhtenäiskulttuuri. (Hyypä 2005, 19–20.) ”Toivominen, uskominen, tietäminen, rakastaminen, tekeminen, normin noudattaminen ja vastuussa oleminen ovat esimerkkejä sosiaalisen me-asenteen vaikutuksesta” (Hyypä 2005, 20). Taustatiedot ja uskomukset, jotka ovat meille yhteisiä, kuuluvat me-asenteeseen, jota Hyypä kirjassaan kutsuu yhteisöllisyydeksi. Yhteisöllisyyden ollessa sosiaalisen pääoman keskeinen ominaisuus yhteisöhenkeä tarvitaan täydellisemmän ihmisyyden saavuttamiseksi. Ihmisyyden saavuttamista voidaan nimittää myös hyvinvoinniksi ja terveydeksi. (Hyypä 2005, 20.)

Liikkuva resurssikeskus tulee toiminnallaan lisäämään ikäihmisten yhteisöllisyyttä. Yhtenä tavoitteena on saada alueen ikäihmiset kokoontumaan yhteen, ja toiminnallaan resurssikeskus tukee myös yksittäisen ikäihmisen mahdollisuutta liittyä jo toiminnassa olevaan ryhmään. Yksinäisen, pelokkaan ja mahdollisesti jo hieman eristäytyneen ikäihmisen on usein saatava rohkaisua toimintaan osallistumiseen. Liikkuvan resurssikeskuksen työntekijä voi etsiä yhdessä ikäihmisen kanssa juuri kyseistä ikäihmistä kiinnostavaa tekemistä. Työntekijä voi rohkaista osallistumiseen ja mahdollisesti avustaa myös vapaaehtoisen saattaja-avun löytämisessä, jotta ikäihminen saisi mahdollisuuden kiinnittyä johonkin yhteisöön. Liikkuvassa resurssikeskuksessa yhteisöllisyys on keskeinen käsite.

2.5 Resurssikeskus

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto, josta myöhemmin tekstissä käytetään lyhennystä Valli, tekee kehittämistyötä erilaisten projektien avulla. Yksi Vallin 2000-luvun merkittävimmistä kehittämishankkeista oli YDIN – Ikääntymisen resurssikeskushanke (2005–2008). Hankkeen taustalla vaikutti tarve vastata lähiympäristön ikään-

tyneiden tarpeisiin entistä paremmin. Hanketta rahoitti Raha-automaattiyhdistys. Projektissa oli mukana useita järjestöjä ja muun muassa useita palvelutaloja. Hankkeen merkittävä kehittämistavoite oli luoda ikääntymisen resurssikeskus -malli. Resurssikeskus nähtiin hankkeessa paikkana, jonne ikäihminen voi tulla ja josta hän saa apua, ohjausta, neuvontaa ja tietoa. (Kuikka 2010, 3–5.)

Ikääntymisen resurssikeskuksessa järjestetään monipuolista aktivoivaa toimintaa (Kuikka 2010, 4). Mielestämme Turun Liikkuvassa resurssikeskuksessa voi olla aktivoivaa toimintaa, mutta painotus on enemmän ohjauksessa. Ohjauksessa avustetaan ikäihmistä löytämään hänen tarpeidensa mukaista toimintaa. Ikääntymisen resurssikeskus -mallin luomisen lisäksi Vallin hankkeen muita kehittämistavoitteita oli muun muassa kehittää tukiverkosto kotona asumisen tueksi. Tarkoitus oli kehittää läheisauttamisen, vertaistuen ja vapaaehtoistoiminnan malleja. (Kuikka 2010, 3–5.) Mielestämme Turun Liikkuvassa resurssikeskuksessa voidaan myös tukea kotona asuvaa ikäihmistä tarvittaessa löytämään vapaaehtoinen saattaja, jotta tukea tarvitsevaakin ikäihminen toiminnan pariin pääsee.

Vallin hankkeen kehittämistavoitteisiin kuului myös tukea kotona asumista kehittämällä asunnon turvallisuutta ja toimivuutta teknologian ja apuvälineiden avulla. Valli näkee Ikääntymisen resurssikeskusmallin uudenaikaisena tapana toteuttaa toimintaa ja palveluita ikäihmisille. Resurssikeskus tukee ikäihmisten kotona asumista mahdollisimman pitkään ja laadukkaasti. Resurssikeskuksessa järjestetään ennaltaehkäiseviä toimintoja. Sen lisäksi siellä järjestetään ajankohtaisia kotona asumista tukevia palveluita. Toimintaa kehitettiin ja kehitetään olemassa olevia resursseja optimaalisesti hyödyntäen. Resurssikeskukset palvelevat alueensa kaikkia vanhuksia. (Kuikka 2010, 3–5.)

Suomessa ikääntyneiden määrä tulee kasvamaan nopeasti. Ikääntyneiden toimintakyky on tulevaisuudessa nykyistä parempi eikä palveluiden tarve välttämättä kasva samassa tahdissa kuin ikääntyneiden määrä. Tarvitaan uusia työtapoja, toiminnan rakenteita ja resursseja. Ikääntymisen resurssikeskusmalli vastaa vanhustyön haasteisiin. Resurssikeskus on yhteisö, jolla tuetaan ikääntyvien elämän merkityksellisyyden ja mielekkyyden kokemuksia. Keskuksessa ehkäistään turvattomuuden ja yksi-

näisyyden tunteita. Ennaltaehkäisevät, tavoitteelliset toiminnot ovat harrastus- ja virkistystoimintojen rinnalla. Huonompikuntoisille ikäihmisille tulee tarjota tarpeelliset hoidot ja toimivat palveluketjut. Hoidon oikea-aikaisuudella sekä turvallisuudella on merkitystä. Vallin Resurssikeskusmallissa ikääntyvien palveluita keskitetään samankaton alle ja yhdistetään olemassa olevia resursseja eri toimijoiden kanssa käytävällä yhteistyöllä. Vallin Resurssikeskuksissa yhteisiä oleskelutiloja ja ruokailutiloja saavat käyttää palvelutalon asukkaiden lisäksi myös lähialueen kotona asuvat ikäihmiset. Toimintaa ja palveluita kehitetään ikääntyneiden tarpeita ja toiveita kuunnellen. (YDIN-projektin esittely 2014.)

Avoimet Ovet -hankkeessa, jolle tämä projektiluonteinen opinnäytetyö tehdään, avataan myös hankkeen tahojen palvelutalojen ovet lähialueen ikäihmistenkäyttöön. Hankkeen pääorganisoijan, Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n, ylläpitämän asuin- ja hoivakoti Kotikunnaan ovet on jo nyt Avoimet Ovet -hankkeen aikana avattu myös lähialueen kotona asuville ikäihmisille. Kehittämistyö on vielä kesken, mutta suunta on oikea kohti resurssikeskusta. Liikkuva resurssikeskus mahdollistaisi vielä useamman turkulaisen kotona asuvan ikäihmisen toiminnan pariin. Liikkuva resurssikeskus voisi mielestämme olla liikkuva tiedon lähde, joka palvelisi kaikkia turkulaisia ikäihmisiä.

Tarvitaan aikaa ja voimavaroja, jotta saadaan esimerkiksi perinteisesti toimivien ikääntyvien palveluasumista ja kotihoitoa tuottavat palvelutalot avaamaan ovet ikäihmisten yhteiseksi yhteisöksi. Tarvitaan aikaa ja voimavaroja, jotta toiminta ulottuu sinne, missä alueen ikäihmiset liikkuvat. Resurssikeskuksen toiminta on koko yhteisön toimintatapa. Joskus muutokseen ei ole tarjota lisäresursseja vaan tuleekin keskittyä olemassa olevien resurssien uudelleen käyttöön. Resurssikeskuksen muutoksen toteuttaminen vaatii muun muassa strategisen muutoksen tekemistä, työ- ja kulttuurin kehittämistä ja laadun kehittämistä. Toiminnassa on tärkeää olla valmis muutokseen askel askeleelta. Työtä voidaan tehdä eri tavalla kuin ennen. Ajattelutapaa voidaan kehittää. Kehittämistyöhön tulee osallistua työntekijöiden lisäksi myös asiakkaat, omaiset sekä vapaaehtoiset. (Aalto & Marjakangas 2008, 81–97.) Resurssikeskusmallin pohjalla tulee vaikuttaa itsemääräämisoikeus. Kehittämistyössä tulee pitää mielessä se, että toiminnot perustuvat ikäihmisen omaan päätökseen valinnois-

sa, jotka koskevat hänen omaa elämäänsä ja jotka hallitsevat hänen omaa arkeaan. (Kotikunnaan www-sivut 2014.)

Suunnitellessamme Liikkuvaa resurssikeskusta käytämme Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry:n ajatusta Ikääntymisen resurssikeskusmallista resurssikeskus-käsitteen pohjana. Tämän pohjalta laadimme Turun Liikkuvan resurssikeskuksen käsitteen. Suunnittelemme, mitä se tarkoittaa, mikä on sen tarkoitus ja tavoitteet.

3 PROJEKTIN SUUNNITTELU

3.1 Projektin vaiheet yleisesti

Projekti on työmenetelmä. Projektimainen työskentelytapa mahdollistaa luovuuden ja innovatiivisuuden. (Kuikka, Utriainen & Virkkunen 2012, 6.) Valitsimme projektimaisen työskentelyn opinnäytetyön eteenpäin viemiseksi, koska se tuntui luontevalta työmme aihetta ja tavoitteita ajatellen. Projekti on erinomainen menetelmä erilaisissa kehittämistoiminnoissa (Kuikka ym. 2012, 6).

Projektityön tarkoitus on ennakkoon määritellyn tavoitteen saavuttaminen. Projektiryhmiä perustetaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Kaikille projekteille yhteistä on selkeä tavoite, joka pyritään saavuttamaan työllä. Työtä kutsutaan projektityöksi. Projektia ohjataan johdetusti, ja sen läpiviennistä on olemassa suunnitelma. Projektin toteuttajina on ryhmä ihmisiä, joilla on oma roolinsa ja vastuualueensa projektissa. Työskenteleminen projektissa on ihmisten välillä tapahtuvaa toimintaa, jolle on asetettu aikataulu ja tieto projektin päättymispäivästä. Projektilla on budjettiraamit, ja projektin edistymistä sekä tuloksia seurataan. (Kettunen 2009, 15.)

Projektin alussa on hyvä miettiä tarkkaan, miksi projekti tehdään, mitä projektilta odotetaan ja kuinka paljon se vaatii resursseja. Projektia perustettaessa on panostettava hyvään pohjatyöhön. Hyvät esiselvitykset parantavat projektin onnistumisen mahdollisuuksia. (Kettunen 2009, 50.) Olemme tässä opinnäytetyössä tehneet pohja-

työtä ja esiselvitystä hyvin laajasti ja aloitimme projektin suunnittelun jo hyvissä ajoin. Tärkeimpänä lähtökohtana projektitoiminnassa on tarpeen selvittäminen. Jokaisella projektilla tulee olla tarve. (Kuikka ym. 2012, 11.) Meillä opinnäytetyön lähtökohtana oli halu tehdä opinnäytetyö, josta koemme olevan oikeasti hyötyä ja jolle on tarvetta. Emme halua tehdä opinnäytetyötä vain valmistumisemme takia vaan haluamme tehdä työn, jolla on oikeasti tarvetta ja hyötyä. Halusimme myös vastata nykypäivän vanhustyön haasteisiin. Valitsimme opinnäytetyön aiheeksi Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelman laatimisen. Teimme aluksi kartoitusta siitä, onko Liikkuvan resurssikeskuksen kaltaista toimintaa jo olemassa. Totesimme, että tämännäyttämistä toimintaa ei ole Turun kaupungissa, mutta tarvetta toiminnalle olisi. Turun kokoisessa kaupungissa on paljon toimintaa ikäihmisille, ja sitä järjestävät monet eri tahot. Tarvitaan toimija, joka kokoaa tapahtumat yhteen ja tiedottaa tapahtumista myös alueellisesti.

Projektin suunnittelu on tärkeimpiä vaiheita koko projektissa. Suunnitteluvaiheessa tulee ottaa huomioon kustannukset ja resurssit. Toteutusvaiheessa on haasteellista alkaa karsimaan kustannuksia ja muuttamaan resursseja. Suunnitteluvaiheessa on varmistettava, että projektin toteuttaja ja tilaaja ovat samoilla linjoilla projektin lopputuloksesta. Hyvin suunniteltu projekti vähentää väärinymmärretyksi tulemisen riskiä, kun kaikilla on tiedossa, mitä tehdään ja miten tehdään. Yhteisymmärrystä myös helpottaa, jos tavoitteet ovat selkeät. Suunnitelmaan kannattaa panostaa, koska se lisää tehokkuutta ja resurssien tehokasta käyttöä. (Kettunen 2009, 54–55.) Suunnittelussa täytyy pitää hyvin mielessä projektin päätavoite. On hyvä huomioida, että tässäkin vaiheessa on merkityksellistä tehdä yhteistyötä alan asiantuntijoiden kanssa. Hyvä on selvittää, onko samanlaista toimintaa tehty ennenkin. Suunnitteluvaiheessa tehdään myös aikataulusuunnitelma. (Kuikka ym. 2012, 12.)

Kun alueellisesti kohdennetun ja tavoitteellisen tiedotuksen tarve oli selvitetty, valitsimme opinnäytetyömme lopullisen aiheen. Olemme esittäneet sen muille geronomiopiskelijoille sekä koulusta nimetyille opinnäytetyön ohjaajalle aihe-seminaarissa. Rajasimme opinnäytetyön aiheen koskemaan Liikkuvan resurssikeskuksen suunnitelman laatimista. Teimme rajauksen yhteistyössä keskustellen Avoimet Ovet -hankkeen projektipäällikön sekä Satakunnan ammattikorkeakoulusta nimetyn opin-

näytetyön ohjaajan kanssa. Liikkuvia terveystoimipisteitä on muualla Suomessa, mutta tässä Liikkuvassa resurssikeskuksessa rajattiin terveyspalveluiden tarjoaminen pois.

Tässä projektissamme on kyse suunnitelmasta, jonka teemme Avoimet Ovet -hankkeelle. Siinä suunniteltu toiminta tulee olla sellaista, joka ei kilpaile julkisen sektorin eikä muutenkaan jo olemassa olevan toiminnan kanssa. Tiedämme esimerkiksi sen, että kaupungin palveluohjaajat kertovat työssään sosiaali- ja terveyspalveluista kotikäynneillään. He myös jalkautuvat muun muassa kirjastoihin tapaamaan ikäihmisiä. Suunnitteluvaiheessa on pohdittava, mitkä eri tahot olisi hyvä tavata, jotta Liikkuvan resurssikeskuksen suunnitelmaan saataisiin mietittyä mahdollisia synergiaetuja. On myös pyrittävä välttämään päällekkäisyyksiä jo toiminnassa olevien palveluiden kanssa. Tapaamiset ovat tärkeitä myös siitä syystä, että saamme kuulla vanhustyön asiantuntijoiden mielipiteitä tulevaisuuden näkymistä ja siitä, kuinka resurssikeskuksen toiminta kannattaisi jalkauttaa ikäihmisten pariin.

Varsinainen projektisuunnitelma voidaan laatia, kun taustatyö ja esiselvitys projektin tarpeesta on tehty (Kuikka ym. 2012, 12). Suunnitelmaan liitetään yhteenveto, joka sisältää tiivistettynä hankkeen lähtökohdat, tavoitteet ja toteutuksen tärkeimmät asiat. Hyvä yhteenveto antaa selkeän yleiskuvan hankkeesta. Projektin tausta ja lähtökohdat kuvataan suunnitelman alussa tarkasti ja kehittämissuunnitelmassa selvitetään, mikä on projektin tarve. Tärkeää on myös selvittää, ketkä hyötyvät projektista ja keitä ovat projektin sidosryhmät. Niihin kuuluvat yhteistyökumppanit ja ne toimijat, joilla on vaikutusta projektin toteutuksessa. Tavoitteisiin kirjataan kehitystavoite ja välittömät tavoitteet. Kehitystavoite kertoo myönteisistä vaikutuksista lopullisille kohderyhmille sekä sitoo projektin suurempiin strategioihin ja tavoitteisiin. Välittömät tavoitteet kertovat projektin konkreettisesta lopputuloksesta. Pitkän ajan kehitystavoitteen laatiminen on tärkeää. Se ei saa olla ristiriidassa rahoitusohjelman kanssa. Vaikuttavuutta on pystyttävä seuraamaan ja arvioimaan koko hankkeen ajan, jotta mahdollisiin muutostarpeisiin pystytään reagoimaan mahdollisimman nopeasti. Subjektiiivista palautetta on hyvä pyytää projektiin osallistuvilta tahoilta ja kohderyhmältä. (Silfverberg 2007, 78–84.)

Tuotokset, joista käytetään myös nimitystä tulokset, ovat konkreettisia asioita, joita projektilla pyritään saamaan aikaan. Projektin toteutuksessa kerrotaan projektin vaiheistus, keskeisimmät työvaiheet ja se, kuinka ne liittyvät toisiinsa. Työsuunnitelmassa kuvataan konkreettisesti se, mitä projektissa tehdään. Työsuunnitelmaa ei ole hyvä määrittellä kovin tarkkaan vielä tässä vaiheessa; aikataulun on hyvä olla myös joustava. Panokset eli resurssit määrittävät projektin toteuttamisessa vaadittavat henkilömäärät, materiaalit, laitteet ym. yleiset kustannukset. (Silfverberg 2007, 86–89.) Projektisuunnitelmassa on hyvä määrittellä eri sidosryhmien roolit ja vastuut sekä johtamis- ja päätöksentekomenettelyt. Suunnitelmaan kirjataan projektin raportointi- ja seurantamenettelyt sekä loppuarviointi. (Silfverberg 2007, 95.)

Projektin elinkaarta voidaan ajatella projektin prosessikuvauksen avulla. Tähän kuuluvat projektin käynnistäminen, varsinaisen kehittämistyön käynnistäminen, projektin päättäminen ja projektin lopputulokset. Prosessin etenemiseen liittyvät oleellisesti projektin arviointiin ja aineiston kokoamiseen liittyvät asiat. Arviointi, analysointi sekä tulosten hyödyntäminen kuuluvat myös projektin prosessiin. (Kuikka ym. 2012, 58.) Käynnistimme oman projektimme lähtökohtien analysoinnilla. Tarveselvityksen jälkeen opinnäytetyömme aihe oli selvillä. Tämän jälkeen jatkoimme taustatyötä, johon kuuluivat tarpeen selvittelyn lisäksi resurssien selvittäminen, tavoitteiden tarkentaminen, aikataulusuunnitelmat sekä suunnitelmien tarkentaminen. Laadimme opinnäytetyön suunnitelman, joka toimii meille projektisuunnitelmana (LIITE 1). Suunnitelmasta näkyvät tiivistetysti opinnäytetyömme lähtökohdat ja tavoitteet sekä aikataulusuunnitelmat. Suunnitteluun kuuluu myös mahdollisten riskien kartoittaminen (Kuikka ym. 2012, 12). Meille suurimmaksi riskiksi tuntuivat nousevan aikaan liittyvät resurssit. Riskien kartoittamiseen liittyy oleellisesti resurssien havainnointi. Ilman resurssien optimaalista havainnointia ei mielestämme riskejäkään kunnolla pysty huomioimaan.

Selvitämme tässä projektiluonteisessa opinnäytetyössämme, miten me olemme toteuttaneet projektityön yleisiä vaiheita. Kirjoitamme opinnäytetyömme projektisuunnittelusta, mitkä ovat suunnitelmamme tehtävät sekä aikataulu, resurssit sekä miten suunnitelmassamme olemme rajanneet projektimme aiheen. Työssämme selvitämme myös projektin toteutuksen vaiheita tarkemmin, muun muassa lähtökohtien selvittä-

misestä, tapaamisista, tutustumiskäynnistä ja Liikkuvan resurssikeskuksen laadinnasta. Kerromme myös, miten olemme suunnitelleet toteuttavamme projektimme arvioinnin, ja toteutuksessa kerromme arvioinnin tuloksista. Tulemme tässä työssämme lopuksi pohtimaan koko työn vaikuttavuutta ja työn todellista hyödyntämistä ennaltaehkäisevässä vanhustyössä.

3.2 Tehtävät ja aikataulu

Projektin toteutus alkoi alustavilla suunnitteluilla, joissa emme asettaneet rajoja ajatuksillemme. Ideoita keräsimme myös keskustelemalla työkavereidemme kanssa. Yritimme miettiä ideoita, joilla voisi kehittää vanhustyötä Turussa. Halusimme valita opinnäytetyömme aiheen sellaiseksi, josta on oikeasti hyötyä ja joka oikeasti kehittää ikäihmisten hyvinvointia. Haluamme vastata nykypäivän vanhustyön haasteisiin. Päätimme keskittyä suunnitelmissamme pohtimaan nimenomaan kotona asuvien ikäihmisten hyvinvoinnin tukemiseen liittyviä asioita.

Opinnäytetyön toinen tekijä Satu Järvenpää työskentelee Avoimet Ovet -hankkeessa, ja resurssikeskuksesta on ollut hankkeen sisällä puhetta. Avoimet Ovet -hanke on matka kohti resurssikeskusta, kuten hankesuunnitelmassa lukee (Norokallio 2012). Saija Rahunen, opinnäytetyön toinen tekijä, on työskennellyt useamman vuoden Turun kaupungilla kotona asuvien ikäihmisten kanssa ja aloittanut 1.10.2014 Fingerroos säätiön Raha-automaattiyhdistyksen tukemassa Löytävä-hankkeessa projektityöntekijänä. Resurssikeskus-ideana kiinnostaa meitä molempia. Pohdimme yhdessä ja Avoimet Ovet -hankkeen muiden työntekijöiden kanssa, että resurssikeskus voisi olla myös sellainen, joka ulottuisi mahdollisimman monen ikäihmisen lähelle. Tiedostamme nykypäivän vanhustyön haasteet ja pohdimme Liikkuvan resurssikeskuksen perustamista. Jos resurssikeskus itsessään liikkuu, se mahdollistaa vielä useamman ikäihmisen saavan siitä hyödyn itselleen. Päätimme yhdistää tietotaitomme ja tehdä opinnäytetyön yhdessä.

Pohdimme, että Liikkuvan resurssikeskuksen perustaminen vaatii huolellista ja monipuolista selvittelyä ja suunnitelmaa Turun kokoisessa kaupungissa. Keskustelimme

Avoimet Ovet -hankkeen projektipäällikkö Helena Norokallion kanssa ja päädyimme rajaamaan opinnäytetyömme koskemaan Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelman laatimista. Häntä ja opinnäytetyön ohjaavaa opettajaa kuultuamme opinnäytetyömme perustehtävän ymmärtäminen selkiytyi itsellemme. Keskitymme suunnitelman laatimiseen, emme lähde toteutukseen. Selvitämme, minkälainen Liikkuva resurssikeskus voisi Turussa olla. Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n projektikoordinaattori, Avoimet Ovet -hankkeen projektipäällikkö Helena Norokallio lupasi toimia opinnäytetyömme yhteyshenkilönä. Avoimet Ovet -hanke jatkaa Liikkuvan resurssikeskuksen suunnittelua ja kokeilee sen toimivuutta pienimuotoisesti vuonna 2015 opinnäytetyön tuotoksen, Liikkuvan resurssikeskuksen suunnitelman mukaisesti.

Laadimme projektiluonteiselle opinnäytetyöllemme projektisuunnitelman (LIITE1). Teimme suunnitelmaan myös alustavan aikataulusuunnitelman, jonka esittelimme Satakunnan ammattikorkeakoulun vanhustyön koulutuslinjan suunnitteluseminaarissa. Sovimme, että tarkennamme aikataulusuunnitelmaa tarvittaessa työn etenemisen aikana. Saamme tarvittaessa tukea koululta opinnäytetyötä ohjaavalta opettajalta Eija Mälkiltä (myöhemmin Päivi Kankaanrannalta) sekä Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n projektikoordinaattori Helena Norokalliolta. Työ toteutetaan 2014 kevään, kesän ja syksyn aikana.

Kevät/kesä 2014:

- Selvitystyötä. Selvitetään, mitä vastaavia toimintoja on jo muualla olemassa. Tarpeen mukaan teemme tutustumiskäyntejä muutamaan kohteeseen.
- Tutustutaan kirjalliseen taustamateriaaliin. Rajaamme teoriaosuuden ja kirjoitamme sitä.
- Etsimme alustavasti jo tietoa Liikkuvalla resurssikeskukselle, mitkä yhdistykset, järjestöt ym. järjestävät toimintaa kotona asuville ikäihmisille. Tässä teemme yhteistyötä Tukialus-projektin (Turun ammattikorkeakoulun sosiopiskelijöiden) kanssa.

Syksy 2014:

- Käydään tapaamassa palveluohjaajien esimiestä ja käydään keskustelua, miten Liikkuva resurssikeskus välttäisi päällekkäisyyksiä ja miten se voisi tukea kaupungin toimintaa.
- Kootaan kevään/kesän ja syksyn annista perustamissuunnitelma.
- Opinnäytetyön arvioinnin laatiminen.

3.3 Resurssit

Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n projektikoordinaattori Helena Norokallio on hyvä resurssi opinnäytetyömme etenemisen kannalta. Hän toimii opinnäytetyömme yhdyshenkilönä Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:ltä. Norokallio toimii muun muassa Turun vapaaehtoisen vanhustyön kehittämistyöryhmän puheenjohtajana. Työryhmään kuuluu useita yhdistyksiä ja järjestöjä, joilla on paljon osaamista vanhustyöstä. Norokalliolla on tuntemusta yhdistyskentältä, ja sitä kautta saamme Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelman laatimiseen hyvän kannanoton yhdistyspuolelta. Satu toimii Avoimet Ovet -hankkeen projektisuunnittelijana, ja sitä kautta yhteydenpito hankkeen yhteistyötahoihin on helppoa.

Resurssit projektin toteutukselle on pyritty huomioimaan mahdollisuuksien mukaan. Suurin haasteemme on aikaresurssi. Käymme molemmat töissä opiskelujemme lisäksi. Satu toimii Avoimet Ovet -hankkeessa projektisuunnittelijana, joten pienen osan opinnäytetyön tekemisestä hän voi tehdä työajalla. Saija ei voi käyttää opinnäytetyöhön työaikaansa, mutta on jonkin aikaa sekä keväällä että alkusyksystä opintovapaalla. Mielestämme resursseja tähän opinnäytetyöhömmö ovat myös saamamme tuore vanhustyön tieto koululta sekä molempien oma monipuolinen vanhustyön tietotaito. Yhteistyömme sujuu hyvin, joten sekin voidaan katsoa resurssiksemme.

Projektikoordinaattori Norokallio on lupautunut tarvittaessa antamaan meille ohjausta opinnäytetyön etenemiseksi. Saamme häneen helposti yhteyttä sähköpostitse tai tapaamalla häntä. Yhteistyö on hyvää. Koulun puolelta meille on nimetty opinnäyte-

työn ohjaaja. Aluksi ohjaajana oli Eija Mälkki, mutta pääosin ohjaajana toimii Päivi Kankaanranta. Gerontologinen taustatuki opinnäytetyöllemme tulee geronomiopintojemme vastaavalta opettajaltamme, tämän opinnäytetyön ohjaajalta. Opettajalta saamme ohjauksen koemme myös resurssiksi tähän projektiimme. Kustannusongelmia meille ei pitäisi tällaisessa opinnäytetyössä kertyä. Mahdolliset kustannukset hoituvat Avoimet Ovet -hankkeen kautta, koska työ tehdään suoraan hankkeen työvälineeksi.

3.4 Rajaus

Rajaamme työn koskemaan Turun Liikkuvan resurssikeskuksen suunnitelmaa. Emme tule käytännössä Liikkuvaa resurssikeskusta perustamaan. Teemme työväliseen Avoimet Ovet -hankkeelle, joka voi alkaa viedä ajatusta eteenpäin. Teimme rajauksen yhdessä Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n projektikoordinaattori Helena Norokallion kanssa. Pyrimme saamaan suunnitelmasta selkeän, realistisen kuvauksen siitä, mitä Liikkuva resurssikeskus voisi Turussa olla ja miten sen voisi Turkuun koekeluna perustaa.

Teoriaosuudessa käsittelemme Avoimet Ovet -hankesuunnitelman lisäksi ennaltaehkäisevää vanhustyötä ohjaavia normeja, jotka vaikuttavat nykypäivän vanhustyöhön. Rajasimme teoriaosuuden käsittelemään normeista mielestämme oleellisimpia eli vanhuspalvelulakia, Sosiaali- ja terveysministeriön laatimaa ikäihmisiä koskevaa laatusuositusta sekä Turun kaupungin Hyvinvointitoimialan strategista sopimusta. Ohjaavan opettajan sekä työyhteisöstä nimetyn yhdyshenkilön kanssa keskusteltuaamme päädyimme käsittelemään teoriaosuudessa myös Avoimet Ovet -hankkeen taustalla vaikuttavaa sosiokulttuurista vanhustyötä. Tämä ajatus tulee näkyä myös tulevassa Liikkuvan resurssikeskuksen suunnitelmassa. Sosiokulttuurisen vanhustyön lisäksi opinnäytetyömme kannalta keskeisiä käsitteitä ovat yhteisöllisyys ja resurssikeskus.

Opinnäytetyön aiheena on Turun Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelman laatiminen. Mietimme aluksi mahdollisten kyselylomakkeiden käyttöä, jolla selvittäisimme eri tahojen ajatuksia, millainen Liikkuva resurssikeskus voisi olla.

Mietimme myös mahdollista teemahaastattelun käyttöä ideoiden saamiseksi. Päädyimme kuitenkin rajaamaan ideoiden saamisen tapaamalla vapaamuotoisesti eri ihmisiä. Tapaamisissa voimme vaihtaa ajatuksia siitä, millainen Liikkuva resurssikeskus voisi olla. Samalla voimme keskustella, miten vältämme toiminnoissa päällekkäisyyksiä ja miten resurssikeskus voisi toimia yhteistyössä mahdollisimman optimaalisesti kotona asuvien ikäihmisten hyödyksi. Olisi hienoa kuulla erittäin monen ihmisen mielipidettä, millainen Liikkuva resurssikeskus voisi olla. Tässäkin oli kuitenkin tehtävä rajausta. Koska kyse on vasta suunnitelman laatimisesta, päädyimme olla tapaamatta niin sanotusti kaikkia mahdollisia henkilöitä asian tiimoilta. Päädyimme syvällisten pohdintojen jälkeen tapaamaan Avoimet Ovet -hankkeen projektipäällikön lisäksi Turun kaupungin työntekijöistä vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin, kulttuurikoordinaattorin sekä palveluohjaajien esimiehen. Heidän lisäksi halusimme alustavasti kuulla Avoimet Ovet -hankkeen tahojen Turun Ukkokoti ry:n (palvelutalo Wilenin) ja Turun kaupungin (Lehmusvalkaman ja Ruusukorttelin hyvinvointikeskukset) yhdyshenkilöitä. Päädyimme siihen, että teemme vapaamuotoisten tapaamisten jälkeen keskusteluista yhteenvedon. Päätimme niin, että luotamme yhteenvetoa tehdessämme omaan tulkintaamme keskustelun annista. Emme aikataulun takia lähde enää yhteenvetoa kierrättämään kaikilla tapaamillamme henkilöillä.

Pohdimme myös tekevämme jonkin tutustumiskäynnin. Molemmilla oli kokemusta ja näkemystä syrjäytymisuhan alla olevista ikäihmisistä sekä etsivästä ja löytävästä vanhustyöstä. Aiemmin työssämme ja opiskeluissamme keräämämme vanhustyön monipuoliset kokemukset otetaan tässä suunnittelussa huomioon. Päätimme lopulta rajata aikaresurssienkin vuoksi tutustumiskäynnit yhteen paikkaan. Sovimme menevämme tutustumiskäynnille Helsinkiin Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamaan Seniori-Vamos-hankeeseen. Hankkeen organisoijana toimii Helsingin Diakonissalaitos, joka on suuri toimija pääkaupunkiseudulla. Tästä käynnistä teemme omien havaintojemme mukaisen yhteenvedon.

3.5 Arviointi

Opinnäytetyön seuranta ja arviointia toteutamme suunnittelun ja tapaamisten sekä kirjallisten materiaalien työstämisen aikana. Pidämme yhteyttä ohjaavaan opettajaamme. Aluksi ohjaava opettajamme oli Eija Mälkki. Ohjaava opettaja vaihtui kesken opinnäytetyöprosessin, ja uusi ohjaajamme on Päivi Kankaanranta. Hänen kanssaan sovimme säännölliset yhteydenpidot ja häneltä saamme rakentavaa palautetta työllemme säännöllisesti. Pidämme säännöllisesti yhteyttä myös Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n projektikoordinaattori Helena Norokallioon. Näin tulemme arvioimaan työtämme yhteistyössä työelämän ja koulun kanssa koko ajan työtämme työstäessämme.

Esitämme opinnäytetyön seminaareissa opiskeluryhmämme muille jäsenille sekä ohjaavalle opettajalle opinnäytetyön vaiheet ja arvioimme työmme etenemistä. Lopullisen arvion opinnäytetyöstämme, jonka liitämme kirjalliseen osuuteen, teemme työmme loppupuolella. Opinnäytetyön lopullisessa arvioinnissa teemme itsearviointia opinnäytetyöstä kokonaisuudessaan. Arvioimme, miten mielestämme työn teoriaosuus tuki projektiluoteisen opinnäytetyön etenemistä, olivatko teoriaosuuden rajaukset onnistuneita, sujuiko yhteistyömme tätä työtä tehdessämme ja onko työllä todellista hyötyä itsellemme, Avoimet Ovet -hankkeelle ja kotona asuville ikäihmisille. Arviointiin tulee opinnäytetyön yleisen itsearvioinnin lisäksi Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelman itsearviointi. Tästä suunnitelmasta pyydämme palautetta myös Avoimet Ovet -hankkeen projektipäälliköltä, Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n projektikoordinaattorilta. Pyydämme häneltä kirjallisen palautteen Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelman selkeydestä, sisällöstä sekä realistisesta toteuttamismahdollisuudesta. Selvitämme hänen mielipiteensä siitä, tuleeeko suunnitelmassa esille konkreettisesti se, mitä pitäisi perustamisvaiheessa tehdä. Projektikoordinaattorin kirjallisen palautteen liitämme opinnäytetyömme liitteeksi.

4 PROJEKTIN TOTEUTUS

4.1 Lähtökohtien selvittäminen

Opinnäytetyö tehtiin Avoimet Ovet -hankkeelle, joten teoriaosuus työssämme pohjautui hankesuunnitelmasta nouseviin keskeisiin käsitteisiin. Niitä ovat sosiokulttuurinen vanhustyö ja yhteisöllisyys. Resurssikeskus-käsitteen halusimme opinnäytetyössä myös avata, koska se on laatimamme suunnitelman tavoite ja esiintyy työssä useita kertoja. Lainsäädännöstä keskeisimmäksi nousi vanhuspalvelulaki, jossa painotus on ennaltaehkäisevässä vanhustyössä, ikäihmisten oman äänen kuulemisessa sekä kuntien ja kolmannen sektorin kanssa tehtävässä yhteistyössä. Liikkuva resurssikeskus tulee toimimaan tämän lain määräämissä puitteissa ja ottaa huomioon nämä esille nousevat asiat. Tutustuimme Turun kaupungin Hyvinvointitoimialan strategiseen sopimukseen vuosille 2014–2016. Siinä myös korostuvat ennaltaehkäisevä vanhustyö ja kotona asuvien ikäihmisten toimintakyvyn ylläpitäminen. Turun kaupungissa asuu paljon ikäihmisiä ja uusia toimintamuotoja on kehitettävä vanhojen toimintojen rinnalle, jotta tulevaisuuden haasteisiin pystytään vastaamaan. Laatusuositus painottaa edellä mainittujen asioiden lisäksi tiedottamista ja neuvontaa. Ne ovat hyvin keskeisiä asioita Liikkuvan resurssikeskuksen toiminnassa.

Kehittämishankkeista tutustuimme muun muassa Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n jo päättyneeseen Kunto-hankkeeseen. Kyseisen hankkeen projektipäällikkönä on toiminut Helena Norokallio, joka toimii myös tämän opinnäytetyön yhdyshenkilönä Avoimet Ovet -hankkeen osalta. Häneltä olemme saaneet Kunto-hankkeesta hyvin tietoa. Innokylästä löytyi myös mielenkiintoisia hankkeita, joihin aikaresurssien puitteissa tutustuimme. Kylä on avoin innovaatioyhteisö, jonka tavoite on tukea hyvinvointi- ja terveysalan kestävää uudistumista. Internetissä toimivaa kylää toteuttavat Suomen sosiaali ja terveys ry, Suomen Kuntaliitto sekä Terveystien ja hyvinvoinnin laitos. (Innokylän www-sivut 2014.) Huittisissa toimivasta Liikkuvasta ikäinfosta saimme kuulla geronomiopiskelijoiden työelämäpäivässä Satakunnan ammattikorkeakoulussa, jossa toiminnan käynnistämiseksi mukana ollut projektityöntekijä esitteli Huittisissa olevaa toimintaa ja hankkeen tuloksia. Koulussa kuulimme myös Rai-

siossa toiminnassa olleesta Toimintakykyisenä ikääntyminen -hankkeesta, joka oli osa Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallista kehittämissuunnitelmaa (Kaste). Samassa Kaste-ohjelmassa oli myös Liikkuva ikäinfo.

Oli mielenkiintoista tutustua jo päättyneisiin hankkeisiin sekä käynnissä oleviin hankkeisiin. Kaikesta siitä tiedosta, mitä olemme edellä mainituista hankkeista saaneet, on ollut meille paljon apua. Jokainen hanke on ollut erilainen, mutta niissä kaikissa on korostunut ammatillisuuden tärkeys, asiakaslähtöisyys ja ikäihmisen kunnioittaminen. Myös vapaaehtoistoiminnan kehittäminen koetaan tärkeäksi. Saimme myös paljon niin sanottua hiljaista tietoa, jota ei mistään kirjoista voi saada. Otamme jokaisesta hankkeesta omaan työhömmme edellä mainittujen asioiden lisäksi avoimen mielen ja halun kehittää jotain uutta parantamaan ikäihmisten elämänlaatua.

Tutustumiskäynnin päätimme tehdä etsivää vanhustyötä toteuttamaan Seniori-Vamos-hankkeeseen Helsinkiin. Käynnistä on kerrottu tarkemmin seuraavan otsikon alla. Muut tapaamiset mietimme tarkasti sen mukaan, keiden kanssa Liikkuva resurssikeskus voisi suunnitelmiamme mukaan käynnistyessään tehdä yhteistyötä. Näiden henkilöiden rajaaminen oli haastavaa, koska yhteistyökumppaneita tulee suunnitelmassamme olemaan paljon. Halusimme painottaa tapaamiset Turun kaupungin eri alojen toimijoihin, koska kaupungin ja kolmannen sektorin yhteistyötä halutaan Turussa ja Avoimet Ovet -hankkeessa kehittää. Halusimme tukea avointa ilmapiiriä jo suunnitteluvaiheessa, vaikka emme tässä opinnäytetyön tekovaiheessa aivan kaikkia tahoja lähteneetkään tapaamaan. Päädyimme hyvinvointitoimialan ennaltaehkäisevissä palveluissa toimivan palveluohjaajien esimiehen tapaamiseen sekä kulttuuri- ja vapaa-aikatoimialalla työskentelevään kulttuurikoordinaattoriin, ikääntyneiden kulttuuripalveluista vastaavan, tapaamiseen. Halusimme kuulla myös Turun kaupungin vapaaehtoistoiminnan koordinaattoriin ajatuksia ja ideoita Liikkuvasta resurssikeskuksesta.

Palveluohjaajien esimiehen kanssa halusimme keskustella työn rajauksista, päällekkäisyyksien välttämisestä sekä synergiaeduista. Ikääntyneiden kulttuuripalveluista vastaavan kanssa ajattelimme vaihtaa ajatuksia liikunta- ja kulttuuripalveluihin, ennaltaehkäisevän vanhustyöhön sekä kotona asuvien ikäihmisten kohtaamisiin liitty-

vistä asioista. Kaupungin vapaaehtoistoiminnan koordinaattorilla on erittäin laajat verkostot kotihoitoon, ennaltaehkäisevään vanhustyöhön sekä vapaaehtoistoimintaa organisoiviin yhdistyksiin ja järjestöihin. Monipuolisen kokemuksen ja verkoston omaavan henkilön mielipiteet halusimme myös selvittää. Hyvinvointikeskusten (Turun kaupunki) toiminnanohjaajia sekä palvelutalo Wilenin toiminnanohjaajaa (Turun Ukkokoti ry) halusimme kuulla myös, koska he ovat Avoimet Ovet -hankkeen yhteistyökumppaneita. Hyvinvointikeskukset tulevat toimimaan tulevaisuudessa myös kiinteinä resurssikeskuksina. Päätimme tehdä tapaamisista lopuksi yhteenvedon. Yhteenvedo tulee perustumaan meidän omiin tulkintoihimme eri keskusteluiden annista. Helena Norokallio on vastuhenkilö Avoimet Ovet -hankkeessa, ja hänellä on pitkä kokemus projektityöstä ja niiden koordinoinnista. Hänen avullaan pääsimme suunnittelussamme hyvään alkuun ja saimme hyviä ideoita. Häneltä saimme myös vinkkejä siitä, keitä henkilöitä on hyvä käydä tapaamassa.

4.2 Seniori-Vamos

Kävimme 28. huhtikuuta tutustumassa Helsingin Kalliossa toimivaan Seniori-Vamos -hankkeeseen. Hankkeen koordinoijana on Helsingin Diakonissalaitos, ja hanke on osa Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamaa valtakunnallista Eloisa ikä -avustusohjelmaa. Seniori-Vamos tekee etsivää ja osallistavaa vanhustyötä. Tutustumiskäynnimme tavoitteena oli saada ajatuksia Liikkuvan resurssikeskuksen idean kehittämiseen etsivän vanhustyön näkökulmasta. Halusimme selvittää toimivia etsivän vanhustyön menetelmiä, joita voisimme käyttää Liikkuvan resurssikeskuksen suunnitelman tukena.

Tapasimme Seniori-Vamoksen projektipäällikön sekä projektityöntekijän, jotka esittelivät meille hankkeen toimintaa. Emme laatineet heille erillistä kyselykaavaketta tai vastaavaa. Seuraavassa esitämme meidän omaa tulkintaamme tutustumiskäynnin annista. Seniori-Vamoksen tarkoituksena ei ole itse järjestää ryhmätoimintaa. Hanke keskittyy etsivään vanhustyöhön sekä vanhuksen kokonaisvaltaiseen kohtaamiseen. Projektin työntekijät painottivat etsivän vanhustyön sisältävän vanhuksen yksilöllisten tarpeiden etsimisen ja tunnistamisen sekä toiveiden ja haaveiden kartoittamisen.

Kun syrjäytyneen ikäihmisen tarpeet sekä toiveet on löydetty, projektin työntekijät antavat tarvittavaa palveluohjausta yhteistyössä eri ammattiryhmien kanssa. He myös tarvittaessa etsivät ikäihmiselle vapaaehtoistyöntekijän tukemaan toiveiden toteutumista. Vapaaehtoistyöntekijä voi käydä ikäihmisen kotona, tai he voivat yhdessä käydä esimerkiksi erilaisissa jo olemassa olevissa toiminnoissa.

Keskusteluissa nousi esille, että etsivässä vanhustyössä on vielä paljon kehitettävää. Etsivää vanhustyötä Seniori-Vamos on tehnyt esimerkiksi jalkautumalla ikäihmisten pariin. Näin ei kuitenkaan löydetä niitä vanhuksia, jotka eivät poistu kotoaan. Projektin työntekijät ovat myös jakaneet hankkeen mainoskortteja. Kortteja on jaettu muun muassa vähävaraisten ruoanjakelupisteissä. Tämän lisäksi etsivää vanhustyötä on tehty verkostojen avulla. Totesimme tapaamisessa, että kaikkien meidän mielestä etsivässä vanhustyössä verkostoituminen on tärkeää. Moni ikäihminen on saanut projektista apua esimerkiksi kotihoidon työntekijöiden yhteydenoton jälkeen. Myös naapurit ovat ilmoittaneet kerrostalossa asuvasta yksinäisestä vanhuksesta.

Projektin työntekijöillä ei ole mitään organisaation määrittelemää mallia, miten vanhusta tuetaan tai autetaan. Jos vanhuksella nähdään selvää avuntarvetta, tulee vanhukselta ansaita luottamus, jotta yhteistyötä voidaan jatkaa. Jos vanhus ei ole päästänyt esimerkiksi sosiaalityöntekijää kotiinsa, projektin työntekijät voivat soittaa useamman kerran vanhukselle ja näin pienin askelin saada häneen luottamuksellisen suhteen. Kun luottamus on ansaittu, projektin työntekijä voi sovitusti mennä tapamaan vanhusta ja näin hitaasti edeten myös sosiaalityöntekijän käynti mahdollisesti myöhemmin onnistuu. Vuorovaikutuksella on työssä suuri merkitys. Keskustelussamme totesimme yhdessä, että vanhusta ei tule nähdä hoidon kohteena vaan tasavertaisena ja aktiivisena toimijana. Joskus vanhus ei syystä tai toisesta kiinnity palveluihin. Tällaisessa tapauksessa hän voi saada tukea Seniori-Vamokselta. Projektin vapaaehtoistyöntekijät voivat antaa vanhukselle asiointi- ja kanssakulkemisen apua. Pitkäjänteisen tuen avulla vanhus voidaan saada palvelujen piiriin.

Vierailu Seniori-Vamoksessa oli antoisa, koska sen toiminnassa oli paljon samoja yhtäläisyyksiä tähän saakka suunnittelemamme Liikkuvan resurssikeskuksen toiminnan kanssa. Keskusteluissa nousi esille erityisesti vanhuksen ja työntekijän välinen

luottamus sekä tasavertaisuus. Nämä asiat ovat tärkeitä ottaa huomioon myös Liikkuvan resurssikeskuksen toiminnassa. Asiakassuhteet ja kohtaamiset ovat resurssikeskuksen toiminnassa lyhyitä ja pääsääntöisesti kertaluonteisia toisin kuin Seniori-Vamoksen toiminnassa. Tällöin ensikohtaamisella on erityinen merkitys ja työntekijän ammatillisuus nousee vahvasti esiin. Seniori-Vamoksen toiminnassa esille nousi myös kaksisuuntaisesti toimiminen. Työntekijä kuuntelee vanhuksen toiveita ja pyrkii niiden pohjalta tukemaan tämän toiveiden toteutumista. Kaikkia niitä ei pystytä sellaisenaan toteuttamaan, mutta aina siltäkään ei ole vanhukselle niin merkitystä. Pääasia on, että on saanut tulla kuulluksi ja kertoa omista ajatuksistaan ja haaveistaan. Vanhus saa kokemuksen siitä, että häntä pidetään tärkeänä, oman elämänsä asiantuntijana. Merkityksellistä on antaa kokemus siitä, että löytyy henkilö, jolla on aikaa pysähtyä ja kuunnella, mitä sanottavaa vanhuksella on.

Tapaamisessa käydyissä keskusteluissa nousi esille myös jalkautumisen ja verkostoitumisen tärkeys. Pohdimme, että Liikkuvan resurssikeskuksen on myös hyvä jalkautua sinne, missä ikäihmisiä liikkuu, ja tehdä toimintaa näkyväksi mainostamalla ja tekemällä yhteistyötä vanhustyön eri toimijoiden kanssa. Haasteelliseksi asiakasryhmäksi keskustelussa nousivat ne vanhukset, jotka eivät kuulu minkään palvelujen piiriin eivätkä liiku kodin ulkopuolella.

Päädyimme keskusteluissa siihen tulokseen, että etsivä ja löytävä vanhustyö on vielä toimintana melko uutta. Etsivällä nuorisotyöllä on jo pitkät perinteet, ja joitain siellä käytetyistä menetelmistä voi soveltaa myös vanhustyöhön. Kummallakin taholla on kuitenkin omat persoonalliset piirteensä. Kunnalliset toimijat eivät pysty yksin vastaamaan tulevaisuudessa löytävän vanhustyön haasteisiin, vaan yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa on tiivistettävä. Mielestämme samalla on olennaista pyrkiä kehittämään myös vapaaehtoistoimintaa.

4.3 Tapaamiset

Kävimme keskustelua ja ideointia Liikkuvasta resurssikeskuksesta valitsemiemme henkilöiden kanssa. Osa keskusteluista käytiin Avoimet Ovet -hankkeen yhteistyöpa-

lavereissa. Osan tapaamistamme henkilöistä olimme kutsuneet henkilökohtaisesti keskustelemaan ja ideoimaan Liikkuvaa resurssikeskuskusta. Olemme kuulleet Lehmusvalkaman ja Ruusukorttelin hyvinvointikeskuksen sekä Palvelutalo Wilenin toiminnanohjaajien ideoita. Olemme saaneet ideoita myös Turun kaupungin palveluohjaajien esimieheltä, kaupungin kulttuurikoordinaattorilta sekä kaupungin vapaaehtoistoiminnan koordinaattorilta. Olemme keskustelleet aiheesta myös Turun Lähimäispalveluyhdistys ry:n projektikoordinaattorin ja Avoimet Ovet -hankkeen projektipäällikön kanssa. Yhteenveto tapaamisissa nousseista ajatuksista ja ideoista pohjautuu omiin tulkintoihimme keskusteluista. Emme aikaresurssien vuoksi tule lähettämään opinnäytetyötämme kyseisille henkilöille tarkastettavaksi.

Keskusteluissa nousi esille, että tapahtumia ja erilaisia ryhmiä on tällä hetkellä aika paljon tarjolla kaupungissa. Nyt olisi keskityttävä erityisesti toiminnan tiedottamiseen. Toimintaa kaupungissa siis on paljon. Toisaalta pitää tarkastella asiaa myös niin, että toiminta ei välttämättä ole jakautunut tasapuolisesti ympäri kaupunkia. Olisi hyvä, että jokaisella alueella olisi jotain tekemistä tarjolla myös kotona asuville ikäihmisille. Ikääntyneet saa paremmin houkutelua toisten seuraan ja yhteiseen toimintaan, kun on huomioitu muun muassa fyysinen saavutettavuus. Tällöin on hyvä pyrkiä siihen, että toimintaa on tarjolla lähellä omaa kotia. Kynnys osallistumiseen on silloin pienempi. Liikkuva resurssikeskus nähtiin tiedottamisen kanavana. Liikkuvan resurssikeskuksen mahdollinen kevyt liikutettavuus mahdollistaisi tiedon viemisen ympäri kaupunkia. Keskusteluissa nousi esille, että Liikkuvan resurssikeskuksen ei välttämättä kannattaisi kiertää kaupungissa aina samoja paikkoja ja pysähtyä samoilla pysähdyspaikoilla.

Jos Avoimet Ovet -hanke pystyy Liikkuvaa resurssikeskusta pienimuotoisesti hankkeen viimeisenä vuotena kokeilemaan, annettiin kannustusta kokeilla rohkeasti erilaisia paikkoja tavoittaa ikäihmisiä ja innovatiivisesti tehdä uusia aluevaltauksia. Vain kokeilemalla selviää, mitkä paikat ovat hyviä pysähtymispaikkoja Liikkuvalle resurssikeskukselle. Resurssikeskuksen jalkautumispaikkoja kannattaa tarkoin suunnitella. Tapaamisissa pohdittiin muun muassa sitä, että joissain paikoissa käy aktiivisia ihmisiä jo ennestään. Meille annettiin ohjeeksi miettiä suunnitelmassamme, kannattaako keskittyä paikkoihin, jossa ei automaattisesti tapaa aktiivisia ihmisiä. Esi-

merkkinä tästä keskusteluihin nostettiin kaupat. Kauppaan suurin osa menee ruokaa ostamaan, joten esimerkiksi se voisi olla parempi jalkautumispaikka kuin vaikka kirjasto. Kirjastossa saattaisi nopeasti ajatellen käydä valmiiksi niitä aktiivisempia henkilöitä, ainakin kirjastoon he ovat tulleet hakemaan virikettä arkeensa. Tässä voidaan kuitenkin miettiä asiaa myös siltä kannalta, että kirjastossa saattaa liikkua yksinäisiä ikäihmisiä tai tukea tarvitsevan ikäihmisen läheisiä. Myös läheiset voivat viedä tietoa ikäihmiselle. Liikkuva resurssikeskus nähtiin ajatuksena kehittävän etsivää ja löytävää vanhustyötä.

Eräässä tapaamisessa nousi esille ajatus, että kaupungissa ei ole varaa perustaa joka alueelle omaa toimipistettä. Tästä syystä Liikkuva resurssikeskus kevyen liikutettavuuden takia nähtiin hyvänä ideana. Toiminnalla todennäköisesti saataisiin kustannussäästöjä. Tässäkin tapaamisessa nousi esille ajatus, ettei resurssikeskuksen kannata pidättäytyä aina samoissa jalkautumispaikoissa. Liikkuvan resurssikeskuksen pysähtymispaikoista olisi hyvä tiedottaa etukäteen monipuolisoin keinoin. Toisaalta välillä se voisi vain ilmestyä paikalle esimerkiksi muusikon kera. Silloin resurssikeskus voisi tuoda musiikillista iloa esimerkiksi lähiöön. Samalla Liikkuvan resurssikeskuksen henkilökunta voisi pyrkiä kuulemaan sen alueen ikäihmisten toiveita toiminnasta. Alueelliset toiveet vietäisiin toimintaa järjestäville tahoille tiedoksi. Toisaalta välillä Liikkuva resurssikeskus voisi pysähtyä johonkin paikkaan sovitusti ja pysähtymispaikasta tiedotettaisiin monipuolisesti. Tiedotuksen apuna voisivat olla myös palveluohjaajat. He voisivat kertoa asiakkailleen, koska Liikkuva resurssikeskus on seuraavan kerran näiden kodin lähellä. Liikkuva resurssikeskus kertoisi asiakkaille erilaisista vapaa-ajan toiminnoista, ja palveluohjaajat keskittyisivät sosiaali- ja terveystalouden palveluiden esittelyyn. Molemmilla toimijoilla olisi tehtävänsä, ja yhteistyöllä palveluohjaajien, muiden kaupungin tahojen ja eri yhdistysten sekä järjestöjen kanssa saataisiin entistä optimaalisemmin palveltua kaupungin kotona asuvaa ikääntyvää väestöä. Liikkuvan resurssikeskuksen toiminta vastaisi näin kotona asuvien ikäihmisten tarpeisiin.

Osassa keskustelua tuli esille työnkuvan rajaamisen tärkeys. Kaupungin palveluohjaajat tekevät arvokasta, hyvää työtä tekemällä kotikäyntejä ja jalkautumalla ikäihmisten pariin. Keskusteluissa korostui Liikkuvan resurssikeskuksen mahdollisuus

olla esimerkiksi palveluohjauksen tukena. Päällekkäisyyttä on vältettävä. Liikkuvan resurssikeskuksen on hyvä tehdä yhteistyötä palveluohjaajien kanssa. Resurssikeskus voisi keskittyä kulttuuri- ja liikuntapuolen mahdollisuuksien esittelyyn sekä kolmannen sektorin ja kaupungin tuottamista palveluista tiedottamiseen. Turun kaupungin palveluohjaajien esimiehen näkemyksen mukaan päällekkäisyyttä toiminnoilla ei olisi. Yhteistyön tärkeys korostui. Uusia toimintamuotoja on kehitettävä ja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa päästään parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen. Asiakas on kaiken toiminnan keskiössä.

Monessa tapaamisessa nousi esiin myös Liikkuvan resurssikeskuksen käytännönläheinen työnkuva. Pohdittiin, että Liikkuvan resurssikeskuksen työntekijöiden kannattaisi kokeilla erilaisia tapoja lähestyä ikäihmisiä ja heidän läheisiään. Meille kerrottiin, että esimerkiksi kasvotusten tapahtuva mainonta ja tiedottaminen on todettu hyväksi tavaksi viedä asiaa eteenpäin. Henkilökunnan tulee omata rohkea tapa kohdata ikäihminen. Liikkuvassa resurssikeskuksessa työntekijän tulee olla ajan hermoilla kaupungilla tarjottavista tapahtumista ja ryhmistä. Liikkuvassa resurssikeskuksessa korostuu sosiaalinen kanssakäyminen. Tarkoituksena ei ole vain antaa erilaisia mainoslappuja asiakkaille vaan kohdata asiakas aidosti. Tärkeää on kuulla asiakkaan omat mielenkiinnon kohteet ja hänen mahdollisuutensa osallistua lähialueella tai kauempana tapahtuviin toimintoihin. Asiakkaan mahdollinen tarve vapaaehtoiselle saattaja-avulle on myös hyvä keskusteluissa selvittää. Yksilöllisen kohtaamisen avulla tulisi pyrkiä löytämään ikäihmiselle juuri hänelle sopivaa toimintaa.

Liikkuva resurssikeskus nähtiin myös paikaksi, joka voisi tuoda ikäihmisten toiveita kaupungin ja yhdistysten henkilökunnalle tiedoksi. Kaksisuuntainen toimintatapa nähtiin Liikkuvan resurssikeskuksen toiminnassa erittäin tärkeänä. Sieltä voisi ikäihminen kuulla, mitä toimintaa on esimerkiksi juuri hänen kodin lähellä tarjolla, mutta myös sitä kautta alueen erityistoiveet tulisi vietyä eteenpäin toimintaa järjestäville tahoille.

4.4 Perustamissuunnitelman laadinta

Aloitimme Liikkuvan resurssikeskuksen suunnitelman laatimisen tutustumalla kirjallisuuteen ja valikoituihin vanhustyön kehittämishankkeisiin. Tiedostimme alusta saakka teoriaosuuden vaikuttavan myös tulevan Liikkuvan resurssikeskuksen suunnitelmaan. Pyrimme saamaan työhömmä näkyviin nykypäivän vanhustyön tarpeet. Laajan kartoituksen jälkeen paneuduimme erityisesti rajaamiimme lähdemateriaaleihin ja ammensimme sieltä ideoita tulevaan Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelmaan.

Päädyimme esiselvitystemme jälkeen käymään tutustumassa Helsingissä Seniori-Vamos-hankkeeseen. Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelman laatiminen vaati mielestämme meiltä tutustumista myös toisten toimijoiden käytössä oleviin etsivän vanhustyön menetelmiin. Etsivästä ja löytävästä vanhustyöstä ei hyviä lähdemateriaaleja löytynyt. Mielestämme olikin antoisaa hakea ideoinnit Liikkuvalla resurssikeskukselle etsivää vanhustyötä tekevilta henkilöiltä. Näin pystyimme samalla vaihtamaan ajatuksia ja keskustelu oli ajatuksia herättävää. Sen sijaan sosiokulttuurisesta innostamisesta löytyi kirjallisuudesta hyvää taustatietoa, joka tuki meidän työtämme laatia Liikkuvan resurssikeskuksen suunnitelma. Olemme keskustelleet ja pohtineet valitsemiemme eri tahojen kanssa ikäihmisten tarpeista, tiedottamisesta ja kehittämiseen liittyvistä asioista sekä nyky-yhteiskunnan vanhustenhuollon haasteista. Olemme kertoneet tapaamisista tarkemmin Tapaamiset-otsikon kohdalla.

Kirjalliseen materiaaliin tutustumisen sekä antoisien keskustelujen jälkeen olemme laatineet Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelman. Olemme hyödyntäneet suunnitelman laatimisessa myös omaa ammattitaitoamme ja geronomiopinnoista saatua uutta vanhustyön tietoa. Pyrimme Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelmaa laatiessamme pitämään koko ajan mielessä Avoimet Ovet -hankkeen tavoitteet sekä taustalla vaikuttavan sosiokulttuurisen viitekehyksen. Taustatietojen pohjalta piti muistaa muun muassa saavutettavuutta niin fyysisesti, sosiaalisesti kuin taloudellisestikin ajateltuna. Huomioitavia asioita olivat myös kotona asuvien ikäihmisten oman mielipiteen korostaminen, turkulaisten ikäihmisten suuri ja jatkuvasti kasvava määrä ja sen tuomat haasteet, nyky-yhteiskunnan ikäjakaumien tuomat van-

hustyön kehittämispaineet sekä eri tahojen yhteistyön tärkeys. Yhteistyössä pohtien laadimme kirjalliseen muotoon Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelman. Suunnitelma tehdään Avoimet Ovet -hankkeelle. Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n projektikoordinaattorin toiveesta työmme tulos, Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelma jää salaiseksi. Tämä siitä syystä, että hankkeen tulee jatkaa suunnitelman valmistelua ja kuulla muidenkin tahojen mielipiteitä ennen kuin suunnitelmasta tulisi täysin valmis. Tekemämme Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelma antaa työväliseen Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:lle jatkaa ideointia ja aiheen työstämistä suunnitelmamme pohjalta.

Opinnäytetyön teimme kahdestaan. Lopullisessa suunnitelman laatimisessa tarvittiin itsenäistä työskentelyä sekä yhteistyötä. Laadinnassa käytimme paljon aikaa kirjallisuuden tutustumiseen, tapaamisiin ja erityisesti keskinäisiin keskusteluihin. Laadinnassa käytimme hyödyksi internetin pilvipalvelinta, jolloin pystyimme viemään Liikkuva resurssikeskus -ideaa yhteistyössä koko ajan eteenpäin.

5 TURUN LIIKKUVAN RESURSSIKESKUKSEN PERUSTAMISSUUNNITELMA

5.1 Liikkuvan resurssikeskuksen tarkoitus ja tavoitteet

Avoimet Ovet -hankkeen päätarkoituksena on tukea kotona asuvien ikäihmisten yhteisöllisyyttä. Sama tarkoitus on myös Liikkuvan resurssikeskuksen toiminnalla, joka tukee Avoimet Ovet -hankkeen tavoitteellista etenemistä. Turun kokoisessa kaupungissa erilaisia toimintoja järjestävät kaupungin lisäksi lukuisat yhdistykset ja järjestöt. Ikäihmisen voi olla vaikea hahmottaa, mitä kaikkea milloinkin on tarjolla. Avoimet Ovet -hanke on aloittanut tekemään esitteitä, joihin on koottu yksiin kansiin esimerkkejä kaupungissa olevista kaikille kotona asuville ikäihmisille tarkoitetuista avoimista tapahtumista ja ryhmistä. Tarvetta tällaiselle esitteelle on selvästi ollut. Esitettä eivät kuitenkaan kaikki ikäihmiset vielä ole löytäneet. Tarkoitus on viedä esitteen tietoja eri puolille kaupunkia ja ulottautua sinne, mihin yleensä ei ikäihmisiä

mennä etsimään. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi lähiöt, kahvilat ja terveystasemat.

Olemme rajanneet opinnäytetyömme koskemaan pelkästään suunnittelua. Opinnäytetyönämme teemme Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelman, johon olemme selvittäneet, millaiseksi Liikkuvan resurssikeskuksen toiminta kannattaisi rajata, mitkä olisivat sen tavoitteet ja miten se voisi aloittaa työnsä vuonna 2015. Tämän opinnäytetyön tulos, Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelma jää salaiseksi liitteeksi, ja se toimitetaan tämän työn yhdyshenkilölle Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n projektikoordinaattorille, joka on myös Avoimet Ovet -hankkeen projektipäällikkö. Liikkuvassa resurssikeskuksessa vaikuttaa ajatus Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry:n Ikääntymisen resurssikeskusmallista, mutta Turun Liikkuvassa resurssikeskuksessa ei tulla suoranaisesti tarjoamaan monipuolisia palveluita paikan päällä.

Mielestämme Liikkuva resurssikeskus on osa etsivää ja löytävää vanhustyötä. Resurssikeskus tavoittaa ikäihmisiä sieltä, missä heitä liikkuu. Resurssikeskuksen kautta viedään tietoa alueellisista ryhmistä, tapahtumista ja ystävä- ja vapaaehtoistoiminnasta sekä tarvittaessa yhteystietoja myös muista Turun kaupungissa olevista palveluista. Toiminnassa keskeistä on kaksisuuntainen ajattelu- ja työskentelytapa. Erityisesti on hyvä kuulla riskiryhmien ja syrjäytymisvaarassa olevien ikäihmisten toiveita ja tarvittaessa olla organisoimassa toimintaa sinne, missä tarvetta on.

Ikäihmisten kuuleminen sekä alueellinen ja taloudellinen tasa-arvoisuus ovat suunnitelmassamme keskeisiä asioita. Resurssikeskus on suunniteltu toimimaan kaksisuuntaisesti. Sitä kautta voi paitsi viedä eri alueen ikäihmisille tietoja, niin samalla myös tuoda eri paikkoihin ikäihmisten toiveita. Tarkoituksena on kehittää löytävää vanhustyötä Turussa yhteistyössä ikäihmisten ja muiden heille palveluja ja toimintaa tuottavien tahojen kanssa. Tavoitteena on, että syrjäytymisvaarassa olevien ikäihmisten määrä Turussa alenisi.

Tavoitteena on ennaltaehkäisevän, sosiokulttuurisen sekä löytävän vanhustyön kehittäminen Turussa. Toiminta tulee kehittämään uudenlaista toimintamallia viedä tietoa

yhdistysten, järjestöjen ja kaupungin tapahtumista kotona asuville ikäihmisille. Tarkoituksena olisi, että mahdollisimman moni ikäihminen saataisiin kiinnittymään johonkin toimintaan, jonka hän itse kokee mieluisaksi. Virikkeellinen arki ja johonkin yhteisöön kuuluminen voivat lisätä elämänlaatua ja toimintakykyä, ja sitä kautta ne voivat tukea itsenäistä selviytymistä kotona. Liikkuva resurssikeskus haluaa omalta osaltaan olla tukemassa Turun kaupunkia sen omassa tavoitteessaan, jonka tarkoituksena on kaupungin yhteistyön tiivistäminen ja kehittäminen järjestöjen ja kolmannen sektorin kanssa. Pitkän ajan tavoite olisi saada juurrutettua Liikkuva resurssikeskus pysyväksi toiminnaksi osaksi Turun kaupungin ikääntyvien palveluverkosta.

5.2 Yhteistyöverkosto

Avoimet Ovet -hanke on tehnyt yhteistyössä eri yhdistysten, järjestöjen ja kaupungin tahojen kanssa Menovinkit-esityksiä kotona asuvien ikäihmisten yhteisöllisyyden tukemiseksi. Esitteitä on tehty hankkeen aloitusvuonna kesä-, syys- ja talviesitteet. Tänä vuonna on koottu kaksi Menovinkit-esitystä, joista uusin on Syksyn menovinkit ikäihmisille 2014. Esitteissä oleviin tapahtumiin ovat tervetulleita kaikki kotona asuvat ikäihmiset, eivät vain esimerkiksi toimintaa järjestävän yhdistyksen omat jäsenet. Esitteet ovat Avoimet Ovet -hankkeen kokeilu; tällaisia vastaavia kotona asuville ikäihmisille tarkoitettuja, laajasti eri tahojen toiminnan koosteita ei ole Turussa ennen ollut. Kehittämisideoita esitteeseen on haettu muun muassa Vantaalta. Menovinkit-esitysten kautta on jo olemassa oleva yhteistyöverkosto olemassa. Ne huomioidaan luontevana osana myös suunniteltaessa Liikkuvan resurssikeskuksen yhteistyöverkosta. Valmistaa resurssia on siis jo olemassa, ja heidän kanssaan toimintaa on yhdessä Turussa kehitettykin. Tärkeintä on tukea kotona asuvien ikäihmisten yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja elämänlaatua. Se onnistuu hyvällä yhteistyöllä eri tahojen kanssa.

Menovinkit-esityksissä on pyritty ottamaan hyvin huomioon kaikkien kotona asuvien ikäihmisten osallisuuden mahdollistaminen. Niissä kerrotaan monipuolisen tarjonnan lisäksi esimerkiksi yhdistyksistä ja järjestöistä, jotka tarjoavat vapaaehtoista saattajapua tapahtumiin. Turussa tällaista kertaluonteista saattajapua järjestää muun mu-

assa Kulttuuriystävät (LIITE2), jonka toiminta on Turussa aikanaan aloitettu Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n organisoimassa ILOA-hankkeessa. Nykyisin Kulttuuriystävien välitys tapahtuu Suomen Punaisen Ristin (SPR) Turun osaston kautta. Avoimet Ovet -hankkeen yhteistyöverkoston kuuluvat siis jo nyt yhdistykset ja järjestöt, jotka tällaista tukea kotona asuville ikäihmisille järjestävät. Liikkuvan resurssikeskuksen suunnitelmassa nämä tahot nähdään yhteistyöverkossa tärkeässä asemassa tukea tarvitsevien ikäihmisten itsensä kannalta ajatellen. Tiivistä yhteistyöverkoston olisi hyvä kuulua myös kaupungin vapaaehtoistoiminnan koordinaattori. Edellä mainitulla henkilöllä on laajat kontaktit kaikkiin vapaaehtoistoimintaa järjestäviin tahoihin sekä kaupungin ennaltaehkäiseviin vanhuspalveluihin.

Avoimet Ovet -hanke osti Turun ammattikorkeakoulusta Tukialus-projektin. Sosionomiopiskelijoiden kanssa tehtiin yhteistyötä esitteen vaikuttavuusarvion keräämisessä. Palaute oli kannustavaa. Kehittämisideat on huomioitu uusimpien esitteiden laatimisessa. Nykyisin esitteessä on muun muassa otettu alueellinen näkökulma paremmin esille. Ikäihmisen on uusimmissa esitteissä helpompi katsoa, mitä juuri hänen kodin lähellään tapahtuu. Ehkä näin pystytään optimaalisemmin tukemaan alueellista osallisuutta. Hyvin tehty esite tukisi Liikkuvan resurssikeskuksen toimintaa ja sitä kautta yhteistyöverkostokin olisi jo valmiina. Kaikkia esitteessä mukana olevia tahoja kiinnostaa jollain tavalla ikäihmisten elämänlaadun turvaaminen. Avoimet Ovet -hankkeen aikana pyritään samaan Menovinkit-esitteet pysyväksi Turkuun.

Valmista yhteistyöverkosta on olemassa myös tiedon levittämisen kannalta ajatellen. Valmiita, hyväksi koettuja resursseja kannattaa hyödyntää Liikkuvassa resurssikeskuksessa. Voitaneen todeta, että Avoimet Ovet -hankkeen edetessä Kotikunnaasta on muodostumassa lähialueen kotona asuvien ikäihmisten resurssikeskus. Kotikunnaan, hankkeen muiden kiinteiden keskusten sekä muiden Menovinkit-esitteiden tapahtumien ja ryhmien tietoja on viety erilaisin keinoin kotona asuville ikäihmisille. Yhteistyötä on tehty kaupungin sekä yhdistysten kanssa. Yhteistyötä on tehty sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisten ja opiskelijoiden lisäksi muun muassa muusikon ja koira-avusteisen työn ammattilaisten kanssa. Hankkeen työntekijät ovat myös itse jalkautuneet ikäihmisten pariin. Valmiina olevaa yhteistyöverkosta hyödynnetään suunnitelmassa.

Menovinkit-esitteissä on ilmoituksia ollut niin julkiselta puolelta kuin kolmannesta sektorista. Ilmoittavia tahoja on ollut niin sosiaali- ja terveystieteiden, kulttuurin kuin liikuntapuolenkin edustamista tahoista. Esitteiden tarkoituksena on ollut tukea kotona asuvien ikäihmisten yhteisöllisyyttä, mikä on Avoimet Ovet -hankkeen yksi tärkeimmistä tavoitteista. Esitteet ovat tukeneet yhteisöllisyyttä tavallaan välillisesti. Yhteistyöverkoston tuella ja hankkeen työntekijöiden omalla panostuksella on pyritty tukemaan esitteen tietojen konkreettista hyötyä kotona asuvien ikäihmisten yhteisöllisyyden tukemisessa. Tiedotuksen tarve ja merkitys nousivat hankkeen aikana tärkeämmiksi asioiksi kuin mitä hankkeen alkaessa olisi kuviteltu. Tällaiselle toiminnalle on tarvetta, ja Liikkuva resurssikeskus onkin tavallaan Menovinkit-esitteiden kehittämisen ja niiden tietojen levittämisen jatke. Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelma tulee toivottavasti työvälineenä tukemaan muun muassa esitetietojen suunnitelmallisempaa tiedon levitystä kotona asuville ikäihmisille.

Liikkuvalla resurssikeskuksella voidaan nähdä olevan jo valmiiksi melko suuri yhteistyöverkosto olemassa. Toki uuden toiminnan innostamiseen menee aina aikaa. Jokainen muun muassa esitteessä mukana oleva taho kuitenkin haluaa jollain tavalla olla tukemassa kotona asuvien ikäihmisten hyvää elämänlaatua. Sitä pystytään mielestämme tukemaan optimaalisesti vain hyvällä yhteistyöllä. Tärkeitä yhteistyöverkostoja Liikkuvalla resurssikeskukselle olisivat myös pysyvät resurssikeskukset eli kaupungin hyvinvointikeskukset sekä tietenkin Avoimet Ovet -hankkeen aikana kansalaistoimintaa painottavaksi resurssikeskukseksi muotoutuva Kotikunnas.

Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n projektikoordinaattori Helena Norokallio on Vapaaehtoisen vanhustyön kehittämistyöryhmän puheenjohtaja. Työryhmän jäsenenä on eri yhdistysten ja järjestöjen edustajia, jotka toimivat Turun alueella vapaaehtoistyön piirissä vanhustyössä. Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry (Kotikunnas) kuuluu myös Turun alueen Valikko-työryhmään. Valikko-verkostoja toimii ympäri Suomea, ja niihin kuuluvat kyseisen alueen vapaaehtoistoiminnan koordinaattorit. Tarkoituksena on pohtia vapaaehtoistoiminnan kehittämistä ja saada vertaistukea muilta koordinaattoreilta. Valikko-verkostot järjestävät myös valtakunnallisia Valikko-tapaamisia, joissa saa ideoita, miten muualla Suomessa vapaaehtoistoimintaa on kehitetty. (Kansalaisareenan www-sivut 2014.) Liikkuvalla resurssikeskuksella on siis jo nyt ole-

massa olevat yhteistyöverkostomahdollisuudet käytettävissä. Tarvitaan kuitenkin aikaa toiminnan idean sisäistämiseen ja eri tahojen innostamiseen. Liikkuvan resurssikeskuksen yhteistyöverkostot muodostuisivat vapaaehtoistoimijoista, lähinnä paikallisista tahoista, mutta ideoita vapaaehtoistoiminnan kehittämisen kannalta on hyvä kuulla toki kauempaakin.

Tapasimme Turun kaupungin eri tahojen edustajia, joista on kirjoitettu tarkemmin kohdassa tapaamiset. Keskusteluissa nousi esille, että hyvällä yhteistyöllä pystyttäisiin yhdessä vielä paremmin vastaamaan kotona asuvien ikäihmisten tarpeisiin. Koimme erityisen tärkeäksi jo suunnitteluvaiheessa tehdä yhteistyötä Turun kaupungin kanssa ja näin luoda avoin ja kehittämismyönteinen kumppanuus. Liikkuvan resurssikeskuksen suunnitelmassa keskitymme suunnittelemaan yhteistyöverkostoa. Kun toiminta on ajankohtaista, tulee Avoimet Ovet -hankkeen työntekijöiden suunnitella asiaa yhdessä eteenpäin, muun muassa kaupungin edustajien kanssa.

5.3 Liikkuva resurssikeskus käytännössä

Liikkuva resurssikeskus tekee löytävää vanhustyötä jalkautumalla sinne, missä ikäihmisiä liikkuu. Löytävää vanhustyötä tekevät Turussa myös monet muut tahot, joten yhteistyö on tässä tärkeässä osassa. Yksin ei voi toimia. Monet syrjäytyneet ikäihmiset eivät liiku enää missään, ja tällöin heitä on myös vaikea tavoittaa. Silloin esimerkiksi kotihoidon kanssa tehtävä yhteistyö on merkityksellistä. On olemassa ikäihmisiä, jotka eivät syystä tai toisesta kiinnity mihinkään palveluihin, ja silloin vaarassa on syrjäytyminen. Liikkuva resurssikeskus voi osaltaan olla tiedottamassa syrjäytymisuhan alla oleville ja yksinäisille vanhuksille esimerkiksi Turussa alkavista yksinäisyyttä lieventävistä Ystäväpiireistä tai vapaaehtoisesta ystäväpalvelusta. Omainenkin voi tulla kysymään, mitä kaikkea Turussa tapahtuu ja mistä saisi tilattua itselleen turvallisen ystävän muun muassa äidilleen seuraksi. Tiedotuksen kehittämisessä Liikkuva resurssikeskus toimii myös ikäihmisten toiveiden viemisessä eteenpäin. Jos esimerkiksi jossain lähiössä ei järjestetä mitään toimintaa ikäihmisille, mutta tarvetta olisi, resurssikeskuksen henkilökunta veisi tiedon tarpeesta eteenpäin. Resurssikeskukseen voi myös tulla kertomaan halukkuudesta ryhtyä vapaaehtoiseksi.

Eläinavusteista toimintaa voidaan myös hyödyntää Liikkuvan resurssikeskuksen toiminnassa. Avoimet Ovet -hanke on jo kokeillut koira-avusteisen työn ammattilaisen, Hali-Koira yrityksen Maarit Haapasaaren kanssa koiran kanssa etsivää vanhustyötä. Koiran avulla Liikkuva resurssikeskus voisi tehdä esimerkiksi tempauksia, joissa pyrittäisiin tavoittamaan niitä ikäihmisiä, joita ei ehkä ilman koiran läsnäoloa tavoitettaisi. Avoimet Ovet -hankkeen aikana tehdyissä kokeilussa havaittiin, että Hali-Koira auttoi vuorovaikutuksessa positiivisesti. Koiran läsnäololla nähtiin positiivisia vaikutuksia. Hanketyöntekijät ovat varmoja, että osa ikäihmisistä ei olisi pysähtynyt juttelemaan heidän kanssaan ilman suurta berninpaimenkoiran läsnäoloa. Koira houkutti ihmiset lähelle, ja sitten oli helppo luoda vuorovaikutustilanne. Tästä koira-avusteisesta etsivästä vanhustyöstä hankkeen projektisuunnittelija teki vaikuttavuusarvion Maarit Haapasaarta haastatellen ja haastattelutuloksia analysoiden. (LIITE 3) Tulokset vaikuttivat positiivisilta.

Pohdimme, että Liikkuvassa resurssikeskuksessa voitaisiin erilaisten tempausten avulla pyrkiä lähestymään erilaisia ihmisiä. Joskus tempauksessa voisi olla mukana muusikko tai vaikkapa nukketaitelija. Erilaisia menetelmiä ikäihmisten kohtaamiseen on hyvä kokeilla. Joidenkin ihmisten voi olla vaikea tulla juttelemaan ikään kuin muuten vain. Tästä syystä mielestämme Liikkuva resurssikeskus voisi kokeilla ihmisten kohtaamista työntekijöiden arvostavan ja kuitenkin rohkeankin lähestymisen lisäksi erilaisten esimerkiksi sosiokulttuuristen menetelmien avulla. Liikkuva resurssikeskus voisi myös tarjota ikäihmisille itselleen mahdollisuuden tulla esittelemään omia taitojaan Liikkuvaan resurssikeskukseen. Sinne saisi tulla soittamaan haitaria, lausumaan runoja tai vaikka ohjaamaan tuolijumppaa Liikkuvan resurssikeskuksen asiakkaille.

Toiminta suunnitellaan alueen ikäihmisten tarpeiden ja toiveiden mukaisesti. Toimintaa voidaan viedä esimerkiksi ikäihmisten kotien lähelle. Järjestetään katutanssit, johon koko lähialueen ihmiset ovat tervetulleita. Myös ylisukupolvien olevaa yhteistyötä voidaan järjestää alueellisilla tempauksilla, joiden tarkoituksena on saattaa nuoremmat ja vanhemmat yhteen. Tällöin on mahdollista, että tukea tarvitseva ikäihminen tapaa ja tutustuu pirteämpään naapurin. Toimintaa ei välttämättä tarvitse mennä esittelemään paikkaan, jossa jo on toimintaa ikääntyneille. Tärkeää on jalkautua sin-

ne, missä toimintaa ei vielä ole. Toisaalta toiminnan parista voidaan löytää omaisia, yksinäisiä ja niitä ikäihmisiä, jotka voivat antaa ehdotuksia niistä paikoista, joihin Liikkuvan resurssikeskuksen kannattaisi jalkautua. Päädyimme suunnitelmassa siihen, että Liikkuva resurssikeskus voi käydä toimintaa jo järjestävissä tahoissa lähinnä kertomassa Liikkuvasta resurssikeskuksesta, mitä se tarkoittaa ja missä se esimerkiksi seuraavan kerran pysähtyy.

Jalkautumispaikat voi olla hyvä suunnitella etukäteen. Pysyviä pysähtymispaikkoja ei ainakaan heti toiminnan aluksi kannata suunnitella kovin tarkasti. Rohkeasti pitää lähteä kokeilemaan eri paikkoja, mistä ikäihmisiä voisi tavoittaa. Tällaisia paikkoja voisivat olla esimerkiksi lähiöt, ruokajonot, terveysasemat ja palvelubussit. Avoimet Ovet -hankkeella on kokemuksia erilaisista tempauksista, joissa mukana on ollut muusikkoja. Myös markkinointiin on hyvä panostaa heti alusta alkaen. Esitteiden jakaminen postiluukkuihin ja taloyhtiöiden ilmoitustauluille voisivat lisätä tietoisuutta Liikkuvasta resurssikeskuksesta.

Liikkuva resurssikeskus on ammattilaisten kehittämä toimintamalli, ja siinä työskentelevät ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia. Ammatillisuus ja gerontologinen osaaminen ovat tärkeitä, koska resurssikeskuksen asiakkaat voivat olla hyvin moniongelmaisia. Ammatillisuus on hyvä huomioida myös mainonnassa. Työntekijällä pitää olla tietoa Turun kaupungin palveluista, että hän osaa ohjata asiakkaita oikeiden palveluiden piiriin. Liikkuva resurssikeskus keskittyy mielekkään vapaa-ajan tukemiseen, mutta keskuksen työntekijöillä tulee olla ammattitaitoa harkita, milloin ikäihminen etsii itselleen vapaa-ajan tekemistä ja milloin ammattiapua. Tarvittaessa asiakkaan kanssa yhdessä voidaan varata esimerkiksi vastaanottoaika terveydenhuollon palveluihin. Tärkeää on huomioida, jos joku tarvitseekin enemmän itselleen apua. Tällöin voi pyytää ikäihmiseltä lupaa yhteystietojen luovuttamisesta eteenpäin esimerkiksi palveluohjaajalle. Liikkuvan resurssikeskuksen työntekijöiden on hyvä tietää myös paikoista, minne erityisryhmiä voidaan ohjata. Esimerkiksi päihdeikäyttäjistä löytyy henkilöitä, jotka eivät halua osallistua päihderyhmään, mutta haluaisivat silti osallistua johonkin yhteisöllisyyttä tukevaan toimintaan. Päihderiippuvaisille ikäihmisille on alkamassa Turussa keväällä 2015 Pilkeryhmät, jotka tulevat olemaan vertaistuellista toimintaa. Ryhmät toteutetaan Turun kaupungin kotihoi-

don ja Fingerroosin säätiön Löytävä-hankkeen kanssa yhteistyössä. Ikääntyneet maahanmuuttajat tulevat myös olemaan resurssikeskuksen asiakkaita. Heidän tarpeisiinsa pyritään vastaamaan samalla tavalla kuin kantaväestön tarpeisiin. Resurssikeskus halua toiminnallaan olla tukemassa ja edistämässä monikulttuurista vanhustyötä. Tärkeää on saada maahanmuuttajien ääni myös kuuluviin, ja tarvittaessa resurssikeskus voi käyttää tulkkipalveluja tiedottamisen apuna.

Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelma on Avoimet Ovet -hankkeen työväline suunnitelman jatkotyöstämiseen sekä pienimuotoisen kokeilun tueksi. Perustamissuunnitelma on salainen, eikä sitä ole tämän työn liitteenä julkisesti luettavana. Siihen on pyritty ottamaan hyvin huomioon tämän päivän vanhustyön tarpeet. Kotona asuvien ikäihmisten kotona selviytymistä on tuettava tarjoamalla tietoa palveluista, vapaaehtoisesta saattaja-avusta sekä ystävällisellä rohkaisulla. Liikkuva resurssikeskus haluaisi saada ihmiset yhteisöllisyyteen mukaan. Tärkeää on tarjota ihmisille juuri sitä toimintaa, mitä he haluavat. Ikäihmiset tulee saada näkyviksi.

5.4 Arviointi

Opinnäytetyömme aihe, Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelman laadinta Turkuun syntyi Avoimet Ovet -hankkeen huomaamasta tarpeesta. Hankkeessa on panostettu kotona asuvien ikäihmisten yhteisöllisyyden tukemiseen erilaisin keinoin, ja tiedotukseen liittyvät asiat nousivat alkuperäistä ajatusta tärkeämpään asemaan. Tiedotuksen kehittämiseen oli selvästi tarvetta. Kun eri tahojen järjestämiä toimintoja kotona asuville ikäihmisille saatiin yksiin kansiin Menovinkit-esitykseksi, alettiin kehittää esitettä yleisesti. Sen jälkeen tietoja levitettiin erilaisin keinoin. Nousi tarve entistä suunnitelmallisempaan tiedon levittämiseen. Liikkuva resurssikeskus on suora jatke Avoimet Ovet -hankkeen tavoitteelliselle etenemiselle. Myös nyky-päivän ennaltaehkäisevää vanhustyötä painottavat normistot puoltavat aiheen tarvelähtöisyyttä.

Opinnäytetyön aihe oli laaja ja rajauksen tekeminen oli tarpeellista. Saimme rajauksen laatimiseen tukea, ja mielestämme onnistuimme rajauksessa hyvin. Työmme teo-

riaosuus tuki hyvin opinnäytetyömme etenemistä. Liikkuvan resurssikeskuksen suunnitelmaa laatiessamme pystyimme hyvin hyödyntämään nykypäivän vanhustyötä ohjaavien normien painotuksia sekä Avoimet Ovet -hankkeen taustalla vaikuttavaa sosiokulttuurista viitekehystä. Yhteisissä keskusteluissa pyrimme tukemaan toistemme ideointia ja innovatiivisuutta. Toimme esille omia ajatuksiamme, jotka johtivat usein erittäin antoiisiin keskusteluihin. Haasteeksi nousi ainoastaan yhteisen ajan löytäminen, mutta internetin pilvipalvelimen käyttö pienten alkukankeuksien jälkeen osoittautui hyväksi työtavaksi. Sitä kautta suunnitelman laatiminen yhteistyössä kirjalliseen muotoon onnistui hyvin. Saimme myös sovittua keskinäisiä tapaamisia riittävästi. Olemme tyytyväisiä työn etenemiseen liittyvien työtehtävien jakamiseen. Yhteistyömme sujui hyvin. Sovimme aina, että mitä aiheen alueen tekstiä kumpikin alkaa työstää. Alkuperäisen tekstin luomisen jälkeen työstimme kirjoituksen yhdessä loppuun. Näin varmistimme kummankin oppimisen, osaamisen esille tulemisen ja kummankin ajatuksen näkyväksi saattamisen. Yhteistyömme sujui hyvin, ja koemme työtä yhdessä tehdessämme kasvaneemme ammatillisesti. Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelman laadinta eteni laatimamme suunnitelman mukaisesti aikataulussa.

Mielestämme Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelmassa on huomioitu monipuolisesti taloudellinen, sosiaalinen ja fyysinen saavutettavuusnäkökulma. Suunnitelmassa on huomioitu myös se, että ikäihmiset ovat heterogeeninen ryhmä; he ovat erilaisia, eri-ikäisiä, ja heidän yksilölliset tarpeensa tulee huomioida. Myös erityisryhmien olemassaolo on pääsääntöisesti osattu ottaa suunnitelmassa huomioon. Näkö- ja kuulovammaiset ikäihmiset olisi voitu huomioida suunnitelmassa paremmin. Avoimet Ovet -hanke jatkaa idean työstämistä.

Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelmassa on huomioitu hyvin eettiset asiat ja ikäihmisten oman ääneen kuuleminen. Mielestämme keskuksen pääperiaatteena oleva kaksisuuntainen toimintatapa mahdollistaa alueellisten ja esimerkiksi erityisryhmien omien toiveiden esille tulemisen. Näin muun muassa alueellisia erityistoiveita pystytään viemään eri toimijoille tiedoksi ja toiminta toivottavasti järjestettäisiin entistä enemmän toiveiden mukaisesti. Luimme laatimamme suunnitelman läpi useaan kertaan. Olemme sitä mieltä, että siinä näkyvät selkeästi Liikkuvan re-

surssikeskuksen tavoitteet sekä tarkoitus. Ne on työssä hyvin määritelty. Aihetta on lähestytty monipuolisesti. Suunnitelmassa on näkyvissä, mitä Avoimet Ovet -hankkeen kannattaa ensi vuonna konkreettisesti tehdä. Se antaa työvälineet suunnitelmallisempaan toimintaan, millä etsitään esimerkiksi hankkeen kiinteiden keskusten ympäriltä ikäihmisiä keskusten toimintaan mukaan. Avoimet Ovet -hankkeella on ollut jo aiemmin etsivän vanhustyön kokeiluista hyviä kokemuksia, ja ne on Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelman laadinnassa otettu huomioon.

Pohdimme, että opinnäytetyön aihe oli kovin laaja rajauksen teosta huolimatta. Rajaus onnistui hyvin, mutta aiheen laajuudesta johtuen Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelmasta ei tullut niin konkreettista kuin alkuperäinen ajatuksemme työn tuloksesta oli. Liikkuvasta resurssikeskuksesta voisi saada erittäin hienoa, nykypäivän haasteisiin vastaavaa toimintaa, joka olisi aivan uutta Turun alueella. Toiminta tukisi julkisen sekä kolmannen sektorin yhteistyötä sekä samalla yhteistyössä eri tahojen kanssa tehden ennaltaehkäisevää vanhustyötä Turun alueella. Avoimet Ovet -hankkeen resursseilla suunnitelmaa pystytään kuitenkin ottamaan käyttöön vain pienimuotoisesti. Suunnitelma antaa valmiudet kokeilla sen toimivuutta esimerkiksi jollain tietyllä alueella. Ajatusta viedään hankkeen sisällä eteenpäin. Mielestämme tämän opinnäytetyön aihe antaa valmiudet jatkaa suunnitelmaa esimerkiksi osana ylemmän ammattikorkeakoulun lopputyötä. Toisaalta se antaa välineitä Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:lle jatkaa työn työstämistä eteenpäin. Jos toiminnasta haluttaisiin pysyvä Turkuun, tulisi neuvotteluja käydä erityisesti Turun kaupungin kanssa. Meidän opinnäytetyömme koski vain perustamissuunnitelman laadintaa. Työn todellisen hyödyn esille tulemisesta päättävät eri ihmiset. Mielestämme ajatusta kannattaisi viedä eteenpäin kotona asuvien ikäihmisten yhteisöllisyyden tukemista ajatellen.

Olimme projektisuunnitelmassamme suunnitelleet pyytävämme Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelmasta myös niin sanotun ulkopuolisen arvioinnin. Halusimme kuulla tehtävänantajan mielipiteen työmme tuloksesta. Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n projektikoordinaattori, Avoimet Ovet -hankkeen projektipäällikkö antoi pyynnöstämme vapaamuotoisen kirjallisen arvion Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelmasta (LIITE4). Pyysimme arvioon ajatuksia suunnitel-

man realistisuudesta, toteutuskelpoisuudesta sekä siitä, näkyykö työssä tarvelähtöisyys. Olimme kiinnostuneita kuulemaan myös hänen mielipiteensä suunnitelman ammatillisesta työotteesta. Projektikoordinaattori kertoo arviossaan olevansa suunnitelmaan ja sen tarjoamaan näkökulmaan todella tyytyväinen. Hänen mielestään Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelma vastaa todelliseen tarpeeseen, on monipuolinen ja antaa hyvän ohjeistuksen Liikkuvan resurssikeskuksen kokeiluun ja mahdollisen uuden hankkeen toteuttamiseen. Koordinaattori pitää hyvänä sitä, ettei valmiita vastauksia anneta liikaa, jotta toteuttajalla on liikkumavaraa ja ikääntyneiden oma ääni saadaan kokeilussa esille. Hänen mielestään ikääntyneen ääni on kuuluvissa läpi suunnitelman sekä alueellinen ja sosiaalinen tasa-arvo sekä saavutettavuusnäkökulma on huomioitu suunnitelmassa. Projektikoordinaattori nostaa arviossaan esille yhteistyön merkityksen yli sektorirajojen sekä kaksisuuntaisen toiminnan tärkeyden. Hänen mukaansa olemme suunnitelmassa osanneet luottaa yksittäisen kansalaisen mahdollisuuteen muuttaa omaa maailmaansa. Koordinaattori kirjoittaa aidon, organisaatioista riippumattoman kansalaistoiminnan merkityksestä. Arvioissa todetaan, että hanke ottaa suunnitelman käyttöön ensi vuonna. Pilotin tullessa ajankohtaiseksi yhdistyksessä jatketaan suunnitelman työstämistä. Olemme tyytyväisiä tehtävänantajan ja Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n edustajan arvioon ja sitä kautta koemme onnistuneemme työssämme luoda Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelman Avoimet Ovet -hankkeelle. Suunnitelmasta tuli ehkä alkupestä ajatusta laajempi sen tarpeellisuudesta johtuen. Sitä kautta suunnitelma nostaa painetta pohtia myös tulevaisuutta. Todennäköisesti Avoimet Ovet -hanke pystyy lähinnä hyödyntämään suunnitelmaa pienimuotoisiin kokeiluihin. Suunnitelma antaa kuitenkin myös hyvän työvälineen jatkotyöstämiseen muun muassa tiedotuksen uusien keinojen suunnitteluun. Ikääntyneiden oma ääni on vielä kuultava, kuten olimmekin suunnitelmaan kirjoittaneet. Saman totesi arviossaan myös Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n projektikoordinaattori Helena Norokallio. Arviossa hän toteaa, että suunnitelman ja kokeilun pohjalta tullaan laatimaan oma hankesuunnitelma RAY:lle.

6 LOPUKSI

Kun tiedetään, että eläkeikäisten määrä tulee entisestään kasvamaan ja huoltosuhde vääristyy entisestään, on kehitettävä uusia toimintamuotoja. Eläkeikäisiä tulee olemaan suhteessa enemmän kuin työikäisiä. Nykymuotoinen vanhustenhuolto ei pysty vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin. Kunnat eivät tule yksinään selviytymään ikääntyvän vanhusväestön tarpeista ja heille tarkoitetuista palveluista. Uusi vanhuspalvelulaki painottaa kotona asumisen tukemista ja ennaltaehkäisevää vanhustyötä. Nämä kaikki asiat huomioiden on kehitettävä ennaltaehkäisevän vanhustyön menetelmiä ja palveluita. Tämän lisäksi tulisi kehittää kotihoidon ja tehostetun palveluasumisen väliin uusia tapoja kohdata ikäihmisiä ja tulevaisuuden haasteita. Liikkuva resurssikeskus voi ennaltaehkäisevällä työotteellaan olla viivästyttämässä suuremman avun tarvetta. On myös huomioitava, että nykyisin eläkkeelle jäävät ihmiset eivät ole samanlaisia kuin vuosia sitten eläkkeelle jääneet ihmiset olivat. Puhutaankin kolmasikäisistä, jotka eivät ole vielä niin sanotusti vanhuksia. He eivät halua samanlaista toimintaa kuin joskus ennen eläkkeelle jääneet halusivat. Erilaisia palveluita on kehitettävä yhteistyössä heidän kanssaan. Mielestämme tämän opinnäytetyön tavoitteet ja päämäärät tukevat nykypäivän haasteita. Tulevan Liikkuvan resurssikeskuksen toiminta on ikäihmistä kunnioittava, ja ikäihminen nähdään aktiivisena ja tasavertaisena oman elämänsä asiantuntijana.

Koemme, että olemme tämän opinnäytetyön myötä kasvaneet ammatillisesti. Olemme pystyneet tässä työssä hyödyntämään opinnoista saatua vanhustyön uutta osaamistamme. Vanhustyön kompetenssit nousevat hyvin esille tässä työssä. Koemme Liikkuvan resurssikeskuksen toiminnan olevan sellaista, jossa geronomin laaja-alaista gerontologista osaamista voidaan hyödyntää. Moniammatillinen yhteistyö on myös tärkeää, jotta voidaan kotona asuvien ikäihmisten elämänlaatua optimaalisesti tukea.

Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelman laatimisen jälkeen voimme todeta, että työtä tehdessä samalla kirkastui ajatus Liikkuvan resurssikeskuksen todellisista mahdollisuuksista. Ymmärrämme, että Avoimet Ovet -hanke ei voi yhden

vuoden aikana toimintaa täysin toteuttaa. Suunnitelma on laaja ja monipuolinen. Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelma antaa kuitenkin hankkeen työntekijöille työväliseen, miten se voi esim. Menovinkit-esityksen tietoja jakaa ikäihmisille suunnitelmallisemmin ja tavoitteellisemmin. Avoimet Ovet -hanke voi kokeilla toimintaa pienimuotoisesti esimerkiksi jollain Turun alueella. Hankkeessa voidaan jatkaa Liikkuvan resurssikeskuksen suunnittelemista. Mikäli toiminta koetaan hyväksi, voisi jatkohankerahoituksen hakemista harkita. Yhdistyksen projektikoordinaattori omassa arvioissaan vahvistaa tämän mahdollisuuden ja kirjoittaa suunnitelman ja kokeilun pohjalta laativansa oman hankesuunnitelman tämän idean pohjalta. Ideoita toiminnan laajentamiselle ja kehittämiseksi olemme jo hieman miettineetkin. Toiminnasta voisi tulevaisuudessa tehdä myös vaikuttavuusarviointia siitä, kuinka hyödyllistä resurssikeskuksen toiminta on ollut kotona asuville ikäihmisille. Voisi myös tutkia, kuinka resurssikeskuksen toiminta on vaikuttanut kotona asuvien ikäihmisten toimijuuteen, osallisuuteen ja yhteisöllisyyden kokemuksiin.

Uskomme, että Liikkuvan resurssikeskuksen toiminta on taloudellisesti kannattavaa, koska suuria investointeja ei tarvitse ainakaan heti toiminnan aluksi tehdä. Turun kaupunki tulisi toiminnasta saamaan myös kustannussäästöjä. Toivomme, että esimerkiksi ikäihmisten niin sanottu turhat terveystarkastukset vähentyisivät ja heidän oikea-aikaista palveluihin ohjautumista voitaisiin Liikkuvan resurssikeskuksen toiminnalla olla tukemassa. Erittäin tärkeää on alusta alkaen tehdä tiivistä yhteistyötä Turun kaupungin kanssa. Liikkuva resurssikeskus keskittyisi lähinnä mielekkään tekemisen, elämän merkityksellisen sisällön tukemiseen sekä toiveiden välittämiseen eri tahoille. Koko ajan on vältettävä päällekkäisiä toimintoja. Yhteistyötä tehden saadaan parhaiten tuettua kotona asuvien ikäihmisten hyvinvointia. Hankkeessa voidaan jatkaa Liikkuvan resurssikeskuksen suunnittelemista ja hankkeen projektipäällikkö voi käydä alustavia neuvotteluja eri tahojen kanssa. Erittäin tärkeää on Turun kaupungin kanssa tehtävä yhteistyö. Ehkä kaupungilta voisi henkilöitä olla mukana heti alusta saakka paitsi suunnittelussa myös toiminnan arvioinnissa.

LÄHTEET

Aalto, S. & Marjakangas, S. 2008. Ikääntymisen resurssikeskusopas. Helsinki: Kehittyvät vanhuspalvelut julkaisuja 2/2008.

Hakonen, S. 2008. Ikäideat ikäkäytäntöjen työkaluiksi. Teoksessa A.Suomi & S.Hakonen (toim.) Kuluerästä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Heiskanen, T. & Saaristo, L. (toim.). 2011. Kaiken keskellä yksin. Yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hyyppä, M.T. 2005. Me-hengen mahti. Jyväskylä: PS-kustannus.

Innokylän www-sivut. 2014. Viitattu 10.10.2014.
<http://www.innokyla.fi>

Kansalaisareenan www-sivut 2014. Viitattu 1.11.2014.
<http://www.kansalaisareena.fi>

Kettunen, S. 2009. Onnistu projektissa. Helsinki: WSOY pro.

Kotikunnaan www-sivut. Viitattu 20.8.2014.
<http://www.kotikunnas.fi>

Kuikka, A. 2010. Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry, YDIN – resurssikeskusprojekti, Vuosi projektin päättymisen jälkeen, arviointiraportti, Viitattu 22.8.2014.
<http://www.valli.fi>

Kuikka, A., Utriainen, J. & Virkkunen, A. 2012. Onnistunut projekti. Vanhus- ja lähimmäispalvelun liiton projektikäsikirja. Helsinki: Kehittyvät vanhuspalvelut julkaisuja 2/2012.

Kurki, L. 2007. Innostava vanhuus. Sosiokulttuurinen innostaminen vanhempien aikuisten parissa. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab.

Liikanen, H. 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1 Viitattu 3.10.2014.
<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut>.

Menovinkit-esite 3/2014. Avoimet Ovet -hanke. Viitattu 20.8.2014.
http://issuu.com/elosaika/docs/kes__n_menovinkit_senioreille_2014_

Norokallio, H. 2012. Avoimet Ovet -hankkeen hankesuunnitelma.

Pessi, A. B, Seppänen, M. & Saari, J. (toim.). 2011. Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus.

Silfverberg, P. 2007. Ideasta projektiksi. Projektityön käsikirja. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2013. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:11. Viitattu 12.10.2014.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3415-3>

Strateginen sopimus 2014–2016. Turun kaupungin Hyvinvointitoimiala. Viitattu 9.9.2014.

<http://www05.turku.fi/ah/sosterla/2013/0903008x/Images/1259259.pdf>

Uittomäki, K. 2006. Airi Pilkama sosiokulttuurisesta seniori- ja vanhustyöstä: Ikäihmiset tulevat kulttuurisesti näkyviksi. Vanhustenhuollon Uudet Tuulet 5/2006. Viitattu 10.8.2014.

http://www.valli.fi/lehti_5_2006.htm_5_2006.htm

Vanhuspalvelulaki. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 1.7.2013 L, A: 28.12.2012, SK: 980/2012.

YDIN-projektin esittely 2014. Vallin kotisivut. Viitattu 10.9.2014.

<http://www.valli.fi/projektit/ydin/esittely.html>

Saija Rahunen ja Satu Järvenpää

LIIKKUVAN RESURSSIKESKUKSEN
PERUSTAMISSUUNNITELMA TURKUUN
– opinnäytetyön suunnitteluseminaari

Vanhustyön koulutusohjelma
2014

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	2
2 TARKOITUS JA TAVOITTEET	3
3 TEORIATAUSTA.....	4
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	5
5 RESURSSIT	6
6 PROJEKTIN ARVIOINTI JA SEURANTA	7

1 JOHDANTO

Opiskelemme Satakunnan ammattikorkeakoulun vanhustyön opintolinjalla. Haluamme tehdä sellaisen geronomiopintoihimme liittyvän opinnäytetyön, jonka koemme olevan ajankohtainen ja tarpeellinen kotona asuville ikääntyville. Uudessa Vanhuspalvelulaissa sekä Turun hyvinvointitoimialan strategiassa vuosille 2014 -2016 painotetaan ikäihmisten elämänlaadun turvaamista ja ennaltaehkäisevää vanhustyötä. Kotona asumisen tukemisella tuetaan ikäihmisen osallisuutta. Mielestämme vanhustyön kehittäminen sekä uusien vanhustyön toimintamallien luominen ovat onnistuneen Vanhuspalvelulain sekä Turun hyvinvointitoimialan strategian toteutumisen edellytyksiä.

Teemme opinnäytetyömme Avoimet Ovet -hankkeelle. Hanke on Ray:n rahoittama 3-vuotinen hanke, jonka pääorganisoijana on Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry (Kotikunnas). Hankkeessa ovat mukana myös Turun Ukkokoti ry (Palvelutalo Wilen) sekä Turun kaupunki (Ruusukorttelin ja Lehmusvalkaman hyvinvointikeskukset). Hankkeen päätavoitteena on tukea kotona asuvien ikäihmisten yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyys ei ole itsestään selvää kotona asuvien ikäihmisten kohdalla. Hanke on ”matka kohti Resurssikeskusta”, kuten Avoimet Ovet -hankesuunnitelmassa kirjoitetaan. Pohdimme Turun olevan niin suuri kaupunki, että Resurssikeskuksen olisi hyvä olla siellä missä ikäihmisetkin. Teemme opinnäytetyöksemme Liikkuvan Resurssikeskuksen perustamissuunnitelman. Avoimet Ovet -hanke pyrkii ottamaan suunnitelman konkreettisesti käyttöön vuonna 2015.

Liikkuvan Resurssikeskuksen perustamissuunnitelma tukee Avoimet Ovet -hankkeen tavoitteita. Se on myös toteutuessaan ennaltaehkäisevää vanhustyötä, jota Vanhuspalvelulaki ja Turun hyvinvointitoimialan strategia painottaa. Opinnäytetyömme yhteyshenkilö on Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:stä projektikoordinaattori Helena Norokallio.

2 TARKOITUS JA TAVOITTEET

Avoimet Ovet -hankkeen päätarkoituksena on tukea kotona asuvien ikäihmisten yhteisöllisyyttä. Hanketta ohjaa projektisuunnitelma. Turun kokoisessa kaupungissa erilaisia toimintoja järjestää kaupungin lisäksi lukuisat yhdistykset ja järjestöt. Ikäihmisen voi olla vaikea hahmottaa mitä kaikkea milloinkin on tarjolla. Avoimet Ovet -hanke on aloittanut tekemään esitteitä, joihin on koottu kaupungissa olevia kaikille kotona asuville ikäihmisille avoimia tapahtumia ja ryhmiä yksiin kansiin. Tarvetta tällaiselle esitteelle on selvästi ollut. Esitettä eivät kuitenkaan kaikki ikäihmiset vielä ole löytäneet. Olisi hyvä viedä esim. esitteen tietoja eripuolille kaupunkia, ja yrittää ulottautua sinne minne ei yleensä ikäihmisiä mennä etsimään. Mielestämme Liikkuva Resurssikeskus voisi olla osa etsivää ja löytävää vanhustyötä. Resurssikeskus voisi tavoittaa ikäihmisiä sieltä missä heitä liikkuu. Resurssikeskuksen kautta voisi viedä tietoa alueellisista ryhmistä ja tapahtumista, mutta tarvittaessa myös muista palveluista.

Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n toimintaa ohjaa sosiokulttuurinen ajattelumalli. Avoimet Ovet -hanke on yhdistyksen koordinoimaa, ja sosiokulttuurinen lähestymistapa vaikuttaa myös hankkeen toiminnassa. Liikkuvaa Resurssikeskusta suunnitellessamme tulee ottaa tämä viitekehys huomioon. Ikäihmisten kuuleminen, alueellinen ja taloudellinen tasa-arvoisuus ovat suunnitelmassamme keskeisiä asioita. Resurssikeskus voisi toimia ikään kuin kaksi suuntaisesti. Sitä kautta voisi paitsi viedä eri alueen ikäihmisille tietoja ja samalla tuoda eripaikkoihin ihmisten toiveita. Samalla voi kehittää löytävää vanhustyötä. Erityisesti on hyvä kuulla riskiryhmien ja syrjäytymisvaarassa olevien ikäihmisten toiveita, ja tarvittaessa olla organisoimassa toimintaa sinne missä erityisryhmiä liikkuu.

Olemme rajanneet opinnäyteyömmä koskemaan pelkästään suunnittelua. Opinnäyteytenämme teemme Liikkuvan Resurssikeskuksen perustamissuunnitelman, johon olemme selvittäneet millaiseksi Liikkuvan Resurssikeskuksen kannattaisi rajata, mitkä olisivat sen tavoitteet ja miten se voisi aloittaa työnsä vuonna 2015.

OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS:

- luoda Turun Liikkuvan Resurssikeskuksen perustamissuunnitelma
 - ✓ määritellä tavoitteet ja tehtävät
- antaa selkeä työväline Avoimet Ovet -hankkeelle, joka voi käynnistää suunnitelman mukaisesti toiminnan 2015.

PROJEKTIN TAVOITTEITA:

- ennaltaehkäisevän sekä sosiokulttuurisen vanhustyön kehittäminen Turussa
- löytävän vanhustyön kehittäminen
 - ✓ syrjäytymisuhan vaarassa olevien ikäihmisten löytäminen
- yhdistysten, järjestöjen ja kaupungin tapahtumien ja ryhmien tiedottamisen kehittäminen kotona asuville ikäihmisille
 - ✓ yhteisöllisyyden tukeminen
- tukea Avoimet Ovet -hankkeen tavoitteellista etenemistä

3 TEORIATAUSTA

Opinnäytetyön teoriaosuus tarkentuu samalla kun opinnäytetyömme etenee muutenkin. Sosiokulttuurinen viitekehys ohjaa Resurssikeskuksen suunnitteluamme. Käsittelemme sosiokulttuurista vanhustyötä opinnäytetyön teoriaosuudessa.

Teoriaosuudessa tarkoituksenamme on myös käsitellä mitä Resurssikeskus ja yhteisöllisyys käsitteenä tarkoittavat. Tuore Vanhuspalvelulaki sekä Turun ikääntymispoliittinen strategia tulevat myös niiltä osin käsitellyiksi, jotka koskevat opinnäytetyömme teoreettisia lähtökohtia. Tärkeää on kuvata myös Avoimet Ovet -hankkeen projektisuunnitelmaa, koska teemme opinnäytetyömme palvelemaan hankkeen etenemistä.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Projektin toteutus alkoi alustavilla suunniteluilla, joissa emme asettaneet rajoja ajatuksillemme. Ideoita keräsimme myös keskustelemalla työkavereidemme kanssa. Yritimme miettiä ideoita, joilla voisi kehittää vanhustyötä Turussa. Halusimme valita opinnäytetyömme aiheen sellaiseksi, josta on oikeasti hyötyä ja joka oikeasti kehittää ikäihmisten hyvinvointia. Haluamme kehittää nimenomaan kotona asuvien ikäihmisten elämää.

Satu työskentelee Avoimet Ovet -hankkeessa ja Resurssikeskuksesta on ollut hankkeen sisällä puhetta. Saija työskentelee Turun kaupungilla kotona asuvien ikäihmisten kanssa. Resurssikeskus-ideana kiinnostaa meitä molempia. Pohdimme, että Resurssikeskuksen kannattaa olla sellainen, joka ulottuisi mahdollisimman monen ikäihmisen lähelle. Tästä syystä aloimme pohtia Liikkuvan Resurssikeskuksen perustamista. Päätimme yhdistää tietotaitomme ja tehdä opinnäytetyön yhdessä. Mietimme, että Liikkuvan Resurssikeskuksen perustaminen vaatii tarkkaa selvittelyä ja suunnitelmaa Turun kokoisessa kaupungissa. Tästä syystä päädyimme rajaamaan opinnäytetyömme koskemaan Liikkuvan Resurssikeskuksen perustamissuunnitelman laatimista. Keskustelimme aiheesta Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n projekti-koordinaattorin Helena Norokallion kanssa. Hän tuki ajatustamme ja lupasi toimia opinnäytetyömme yhteyshenkilönä. Avoimet Ovet -hanke voinee perustaa Liikkuvan Resurssikeskuksen vuonna 2015 tulevan suunnitelman mukaisesti.

Opinnäytetyö toteutetaan 2014 kevään, kesän ja syksyn aikana.

Kevät / kesä:

- Selvitystyötä. Selvitetään mitä vastaavia toimintoja on jo muualla olemassa. Tarpeen mukaan teemme tutustumiskäyntejä muutamaan kohteeseen.
- Tutustutaan kirjalliseen taustamateriaaliin. Rajaamme teoriaosuuden ja kirjoitamme sitä.
- Etsimme alustavasti jo tietoa Liikkuvalla Resurssikeskukselle mitkä yhdistykset, järjestöt ym. järjestävät toimintaa kotona asuville ikäihmisille. Tässä teemme yhteistyötä Tukialus-projektin kanssa.

Syksy:

- Käydään tapaamassa palveluohjaajien esimiestä ja käydään keskustelua miten Liikkuva Resurssikeskus välttäisi päällekkäisyyksiä ja miten se voisi tukea kaupungin toimintaa.
- Kootaan kevään/kesän ja syksyn annista perustamissuunnitelma.
- Opinnäytetyön arvioinnin laatiminen.

5 RESURSSIT

Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n projektikoordinaattori Helena Norokallio on hyvä resurssi opinnäytetyömme etenemisen kannalta. Hän toimii opinnäytetyömme yhdyshenkilönä Turun Lähimmäispalveluyhdistykseltä. Norokallio toimii mm. Turun Vapaaehtoisen vanhustyön kehittämistyöryhmän puheenjohtajana. Työryhmään kuuluu useita yhdistyksiä ja järjestöjä, joilla on paljon osaamista vanhustyöstä. Norokalliolla on tuntemusta yhdistyskentältä, ja sitä kautta saamme Liikkuvan Resurssikeskuksen perustamissuunnitelman laatimiseen hyvän kannanoton yhdistyspuolelta.

Resurssit projektin toteutukselle on pyritty huomioimaan mahdollisuuksien mukaan. Suurin haasteemme on aikaresurssi. Työskentelemme molemmat opiskelujen lomalla omilla työpaikoillamme. Satu toimii Avoimet Ovet -hankkeessa projektisuunnittelijana, joten osan opinnäytetyön tekemisestä hän voi tehdä työajalla. Saija on työssä Turun kaupungilla Kotikuntoutustiimissä. Saija ei voi käyttää opinnäytetyöhön työaikaansa, mutta on jonkin aikaa sekä keväällä että syksyllä opintovapaalla.

Projektikoordinaattori Norokallio on lupautunut tarvittaessa antamaan meille ohjausta opinnäytetyön etenemiseksi. Sitovaa aikataulua emme ole vielä tehneet vaan aikataulusuunnitelmat ovat alustavia. Kustannusongelmia meille ei pitäisi tällaisessa opinnäytetyössä kertyä. Mahdolliset kustannukset hoituvat Avoimet Ovet -hankkeen kautta.

6 PROJEKTIN ARVIOINTI JA SEURANTA

Opinnäytetyön seuranta ja arviointia toteutamme suunnittelun ja tapaamisten sekä mahdollisten kyselyiden aikana. Pidämme yhteyttä ohjaavaan opettajaamme Eija Mälkkiin sekä Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n projektikoordinaattori Helena Norokallioon. Opinnäytetyön seminaareissa esitämme opiskeluryhmämme muille jäsenille sekä ohjaavalle opettajalle opinnäytetyön vaiheet ja arvioimme työmme etenemistä. Lopullisen arvion opinnäytetyöstämme, jonka liitämme kirjalliseen osuuteen, teemme työmme loppupuolella. Liikkuvan Resurssikeskuksen perustamissuunnitelman tulemme esittämään ainakin Avoimet Ovet -hankkeen projektipäällikölle sekä Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n toiminnanjohtajalle.

Tule, mennään yhdessä!

Tilaa Kulttuuriystävä kaveriksesi mukaviin menoihin!

Vapaaehtoisia Kulttuuriystäviä voi tilata ikäihmisen seuraksi ja turvaksi kulttuurikohteeseen tai sopivaan tapahtumaan. Kulttuuriystäväpalvelu on aloitettu 2010 ILOA! –hankkeessa.

Kulttuuriystävä pääsee ikäihmisen mukana maksutta yhteistyökohteisiin, joten palvelusta ei synny tilaajalle lisäkuluja. Vain mahdollinen oma pääsymaksu sekä yhteiset matkakulut ikäihmisen kodin ja vierailukohteen välillä tulee kustantaa.

Mennäänkö näihin kohteisiin?

Turun Kaupunginteatteri, Turun Filharmonisen Orkesterin konsertit, Forum Marinum, Kaarina-Teatteri, Turun Taidemuseo, Turun Konservatorion Kamarikuoron konsertit, FC Interin jalkapallo-ottelut-Veikkausliigassa Taideakatemia esittävä taide (sirkus, teatteri, nukketeatteri, tanssi)

Vai maksuttomiin kulttuuritapahtumiin:

Kaupunginkirjastossa, Lehmusvalkamassa, Ruusukorttelissa ja Kotikunnaassa – tai jossain muussa haluamassasi kohteessa!
Huomioithan myös seurakuntien tapahtumat.

**Lisätietoa ja varaukset arkisin klo 10-14
SPR Turku puh. 02 232 2063**

Punainen Risti
Turun osasto

Avoimet Ovet -hanke (Ray)
Satu Järvenpää, projektisuunnittelija

kevät 2014

VAIKUTTAVUUSARVIO KOIRA-AVUSTEISESTA MENETELMÄN KÄYTÖSTÄ ETSIVÄSSÄ VANHUSTYÖSSÄ

Ennen analysoinnin aloittamista tutustuin Kyngäs ja Vanhasen artikkeliin. Kyngäs ja Vanhanen 1999: sisällönanalyysi (Hoitotiede 11 (1), 3–12) artikkeli tuntuu olevan hyvä opas analysoinnin käytännön toteutukseen. Päätin analysoida etenemällä aineistosta lähtien eli induktiivisesti. Ennen analysoinnin aloittamista päätin analysoida haastattelusta saadusta aineistosta vain sitä mikä on siinä selvästi ilmaistuna (manifest content). Pyrin välttämään piilossa olevia viestejä.

Olemme Avoimet Ovet -hankkeessa halunneet kokeilla uusia tapoja löytää ikäihmiset toiminnan pariin. Olemme yrittäneet keksiä erialaisia tapoja löytää ihmisiä, jotka eivät vielä toiminnan parissa ole. Olemme kokeilleet etsivää ja löytävää vanhustyötä esimerkiksi muusikon ja koiran avulla. Olemme kokeilleet löytää erilaisin keinoin sellaisia ihmisiä, jotka ehkä meidät normaalisti ohittaisi. Koiran avulla tarkoitus on ollut herättää ikäihmisten huomiota, jotta saamme heihin vuorovaikutusyhteyden. Hali-Koira Viljo-Waldemar on kävellyt taloyhtiöitten piholla, torilla, kaupungilla ja kauppojen piholla. Kun koira on saanut huomiota, omistaja on kertonut miksi on lenkillä. Hän on kertonut erilaisista tapahtumista ja ryhmistä mitä kaupunki ikäihmisiille tarjoaa. Tein kaksi kysymystä Hali-Koira yrittäjä Maarit Haapasaarelle. Kysyin millä tavalla hän kokee koiran auttavan ikäihmisten löytämisessä ja millaisia havaintoja hän on tehnyt, kun on tapahtumia markkinoinut koiransa kanssa. Analyysiyksiköksi valitsen lausuman: *koira apuna löytävässä vanhustyössä*. Analyysiprosessia jatkoin lukemalla Haapasaaren vastaukset useamman kerran läpi. Keskityin lukemaan tekstiä niin, että löytäisin sieltä ilmaisuja siihen miten koira on apuna löytävässä vanhustyössä. Näiden lukemisten jälkeen pyrin pelkistämään aineistoa.

Haastattelussa Hali-Koiran kanssa liikkunut Haapasaari kertoi muun muassa, että "koira on hyvä veruke pysähtyä keskustelemaan ventovieraan kanssa". Hän kertoi

myös, että "monet tunnistavat meidät lehdistä / tv:stä tai ovat nähneet meidät ennenkin samassa työssä kaupassa tai kadulla. Se helpottaa myös kontaktin ottoa. Emme ole yhtään pelottavia vaan meitä halutaan lähestyä." Maarit kertoi myös, että "koiraa rapsutellessa ainainen kiire unohtuu hetkeksi. Aina on aikaa pysähtyä juttelemaan lempeän näköiselle koiralle, kertomaan omista rakkaista nykyisistä tai edesmenneistä lemmikeistään. Ja havahtua taas sen jälkeen, että voi pahas, nyt on taas kiire linja-autolle".

Alla on listattuna pelkistettyjä ilmaisuja aineistosta. Tähän on huomioitu se, että ilmaiset keskittyvät kertomaan tilanteista, miten koira on ollut apuna sosiaalisissa kontakteissa:

- kontaktin oton mutkattomuus
- hyvä veruke keskusteluun
- keskustelun leppous
- luonnollinen yhteys
- kiire unohtuu
- lemmikkien muistelu
- lemmikkejä joskus omistaneet kuuntelevat tarkkaavaisesti
- eläimistä kiinnostuneet kyselevät enemmän
- eläimistä ei kiinnostuneet, eivät ole kiinnostuneet esitteistäkään
- tuttuus auttaa kontaktin otossa (tv:stä ja lehdistä tuttu koira+omistaja)

Pelkistämisen jälkeen ryhmittelin aineistoa. Koira apuna löytävässä vanhustyössä. Miten koira auttaa löytävässä vanhustyössä?

ALAKATEGORIOITA muodostui neljä. Ne ovat:

1. Kontaktin luomisen apuna
2. Keskustelun apuna
3. Tunnelman luojana
4. Tiedon jakamisen apuna

ALAKATEGORIAT:

1. Kontaktin luomisen apuna

- kontaktin oton mutkattomuus
- tuttuus auttaa kontaktin luomisessa

2. Keskustelun apuna

- hyvä veruke keskusteluun
- keskustelun leppous
- lemmikkien muistelu

3. Tunnelman luojana

- kiire unohtuu
- luonnollinen yhteys

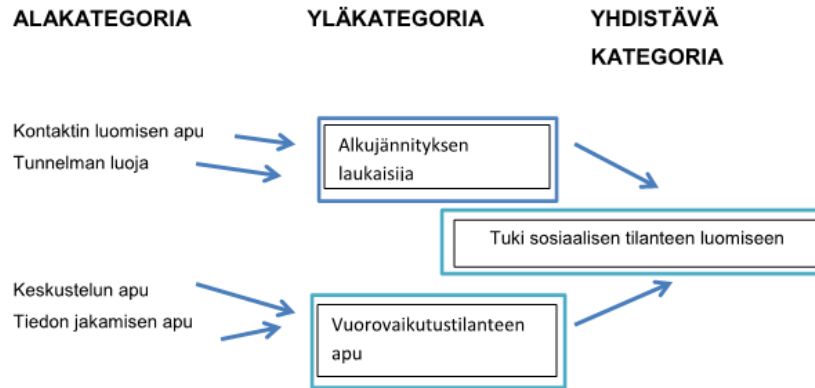
4. Tiedon jakamisen apuna

- lemmikkejä joskus omistaneet kuuntelevat tarkkaavaisesti
- eläimistä kiinnostuneet kyselevät enemmän

Tämän jälkeen muodostin yläkategorioita.

Niitä muodostui kaksi: alkujännityksen laukaisija ja vuorovaikutustilanteen apu.

Näitä yhdistävä kategoria on "tuki sosiaalisen tilanteen luomiseen".

Analysoin koiran hyötyjä löytävässä vanhustyössä. Aihetta on vaikea analysoida objektiivisesti. Aihe on herkkä. Ihmisiä, jotka ovat pysähtyneet juttelemaan koiran tai omistajan kanssa, ei voi mennä haastattelemaan. Mielestäni silloin on vaarana se, että ikäihminen säikähtää eikä uskallakaan lähteä toimintaan mukaan. Kynnys osallistumiseen on pidettävä mahdollisimman matalana. Niiden ikäihmisten löytäminen, jotka eivät vielä toiminnan parissa ole, on haasteellista. Kaikkia erilaisia keinoja kannattaa kokeilla. Avoimet Ovet -hankkeessa on kokeiltu löytävää vanhustyötä erilaisin keinoin, mm. Hali-Koiran avulla. Tämän tavan vaikuttavuutta on vaikea tutkia ja yritin tässä työssä sitä lähestyä objektiivisesti. Haastattelin Hali-Koira yrittäjä Maarit Haapasaarta ja pyrin analysoimaan tuloksia aineiston sisältöä pelkistämällä. Pyrin muodostamaan kategorioita niin, että ne kuvaisivat mahdollisimman luotettavasti tutkittavaa asiaa. Haastattelusta saatu aineisto ei ollut mielestäni kovin riittävä, jotta olisin saanut mahdollisimman kattavan aineiston sisällön analyysiin. Siinä mielessä tämä tutkimus ei ole täysin luotettava, saatu aineisto ei ole ehkä tarpeeksi riittävä. Tämän tutkimuksen anti on kuitenkin mielenkiintoinen ja Avoimet Ovet -hankkeen kannattanee jatkaa ainakin joissain määrin yhteistyötä Hali-Koirien kanssa ikäihmisten löytämisen apuna. Se ei kuitenkaan missään nimessä saa olla ainut tapa miten ikäihmisiä etsitään. Monia erilaisia tapoja on keksittävä, laajaa

yhteistyötä on tehtävä eri toimijoiden kanssa ja uusista hyvistä tavoista on tiedotettava myös muille. Yhteistyössä voimme parantaa ikäihmisten löytämistä ja toimintaan mukaan saattamista.

Hali-Koiran omistaja Maarit Haapasaari kertoi haastattelun lopussa myös seuraavaa:

"Tapasin eilen kadulla miehen, joka huudahti: Voi, onks tää SE Hali-Koira... Saaks sitä halata? Siihen minä vastasin, että on tämä SE ja saat halata. Samalla hetkellä tämä mies kapsahti minun kaulaani ja sanoi: Nyt olen halannut. Ja niin mies jatkoi matkaansa. Viljo (= Hali-Koira) katsoi hölmistyneenä vierestä, kun häntä ei huomioitu lainkaan. Joskus mammallakin käy tuuri. Oli muuten hyvä fiilis tuon halin jälkeen koko päivän".

Arvio

Liikkuvan resurssikeskuksen perustamissuunnitelma Turkuun

Satakunnan ammattikorkeakoulu,
Vanhustyön koulutusohjelma, Geronomi AMK
Järvenpää Satu ja Rahunen Saija
Syksy 2014

Suunnitelmassa on erityisen hyvää sen näkökulman monipuolisuus ja pohdiskelevä sävy. Suunnitelma antaa hyvän ohjeistuksen Liikkuvan resurssikeskuksen kokeiluun ja mahdollisen uuden hankkeen toteuttamiseen. Suunnitelma ei kuitenkaan tarjoa valmiita vastauksia, vaan antaa kokeilijalle/toteuttajalle liikkumavaraa ja huomioi ikääntyneiden oman äänen. Jos hankesuunnitelma tehdään liian valmiiksi, ei jää tilaa kehittämiselle ja todellisten tarpeiden huomioimiselle. Tämä suunnitelma ohjeistaa, pohtii ja innostaa kokeilemaan. Otamme tämän suunnitelman käyttöön ensi vuonna. Suunnitelman ja kokeilun pohjalta laadimme hankesuunnitelman RAY: lle toukokuussa 2015. Suunnitelma vastaa todelliseen tarpeeseen, on elämälähtöinen ja toteuttamiskelpoinen.

Hyvää suunnitelmassa on se, että ikääntyneen ääni on kuuluvissa koko ajan. Alueellinen ja sosiaalinen tasa-arvo välittyvät, sekä myös saavutettavuus näkökulma on esillä – sekä fyysinen että sosiaalinen. Suunnitelmassa on tuore ja rohkea, ihmistä arvostava ote. Suunnitelma on realistinen eikä tavoittele ”liian suurta palaa”. Tässä uskotaan ja luotetaan siihen, että yksittäisellä kansalaisella on mahdollisuus muuttaa maailmaa ja oikeus toimia oman elämänpiirinsä parantamiseksi. Myös yhteistyön merkitys yli sektorirajojen korostuu hyvin. Yhteistyö Turun kaupungin ja muiden yhdistysten kanssa on huomioitu hyvin ja sen merkitys tunnustetaan. Eettiset periaatteet ja yhdistyksemme arvot välittyvät hienosti. Kaksisuuntaisuuden huomioiminen on tärkeää. Usein toiminnan tarkoituksena on viedä tietoa ja ohjeita ikääntyneille, mutta tässä viestiä halutaan aidosti saada myös ikäihmisiltä päättäjille ja palveluiden tarjoajille. Erityisen kiinnostavaa on nähdä, millaisia toiveita nousee Turun eri kaupunginosista.

Aidon, organisaatioista riippumattoman kansalaistoiminnan korostaminen on merkittävää. Suomessa vapaaehtoistoiminnan ehtona on usein kuuluminen johonkin järjestöön tai muuhun organisaatioon. Tässä suunnitelmassa nähdään kansalaistoiminta aktivismina omassa lähiyhteisössä ja oikeutena kaikille. Kuka tahansa voi antaa hetken aikaansa ja osaamistaan

sitoutumatta muuhun. Spontaani toiminta mahdollistuu ja pop up – vapaaehtoisuusidea on todella tervetullut. Tässä on jotain uutta ja riippumatonta. Nykyajan rahoitusviidakossa olemme usein liian riippuvaisia rahoittajien strategioista ja ohjauksesta. Pop up – tyyppinen toiminta voi olla mitä tahansa ja siksi jännittävää! Myös vapaaehtoistoimintaa kuvaava sivu suunnitelmassa on pirstävä: ihmiset voivat osallistua ja toteuttaa itseään mitä moninaisimmilla tavoilla!

Pilotin tullessa ajankohtaiseksi pohdimme vielä yhdessä tiedotuksen ja löytävän työn uusia keinoja ja käytämme mielikuvista vieläkin monipuolisemmin – kunhan saamme itse ikääntyneet ääneen. Uskon, että tästä suunnitelmasta nousee jotakin uutta ja innostavaa, mitä emme vielä edes osaa arvata! Olen tehtävänantajana ja yhdistyksemme edustajana suunnitelmaan ja sen tarjoamaan näkökulmaan todella tyytyväinen.

Turussa 7.11.2014

Helena Norokallio

projektikoordinaattori

Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry